

CHECKLISTS AND NOMENCLATURE NOTES

Ukrainian flora checklist. 6: family *Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae*, *Saxifragaceae* (Saxifragales, Angiosperms), and *Convolvulaceae* (incl. *Cuscutaceae*), *Solanaceae* (Solanales, Angiosperms)

Mykola M. FEDORONCHUK **Affiliation**

M.H. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Correspondence

Mykola Fedoronchuk, e-mail: m.fedoronchuk@ukr.net

Funding information

not support

Co-ordinating Editor

Ivan Moysiyenko

Data

Received: 20 February 2023

Revised: 24 May 2023

Accepted: 30 June 2023

e-ISSN 2308–9628

doi: 10.32999/ksu1990-553X/2023-19-2-1

ABSTRACT

Materials and methods: herbarium collections, literature data, field observations.

Nomenclature: POWO 2023.

Results: The order Saxifragales (incl. *Crassulales*, *Grossulariales*, *Haloragales*) is represented in the flora of Ukraine by taxa of four families: *Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae*, and *Saxifragaceae*. The most species-rich (considering both native and introduced species) families of the order in Ukraine are *Crassulaceae* (47 species) and *Saxifragaceae* (24). The family *Crassulaceae* is represented by 10 genera: *Crassula* (incl. *Tillaea* – 2 species), *Echeveria* (1), *Graptopetalum* (1), *Hylotelephium* (8), *Kalanchoë* (1), *Petrosedum* (3), *Phedimus* (5), *Rhodiola* (1), *Sedum* (incl. *Macrosepalum* – 18), and *Sempervivum* (incl. *Jovibarba* – 7 species). There are 6 genera in Ukraine belonging to the family *Saxifragaceae*: *Astilbe* (1), *Bergenia* (1), *Chrysosplenium* (2), *Heuchera* (1), *Micranthes* (2), and *Saxifraga* (17). *Grossulariaceae* and *Haloragaceae* are represented by one genus each: *Ribes* (incl. *Grossularia*) – 9 species, and *Myriophyllum* (3), respectively. The order *Solanales* includes the families *Convolvulaceae* (incl. *Cuscutaceae*) and *Solanaceae*. The family *Convolvulaceae* (including *Cuscutaceae*) is represented by four genera (*Calystegia*, *Convolvulus*, *Cuscuta*, *Ipomoea*) with 32 species and intraspecific taxa, many of which are weeds, parasitic, and, partly, ornamental plants. The family *Solanaceae* is represented by 14 genera and 32 species, some of which are cultivated. As compared to the previous version of the checklist (Mosyakin & Fedoronchuk 1999), there were significant changes in the species composition and their nomenclature in the genera *Calystegia*, *Convolvulus*, *Cuscuta*, *Physalis*, and *Solanum*. Some taxa underwent changes in their taxonomic rank (e.g., were reduced to subspecies or varieties) or were transferred to synonymy; some are new or previously not listed in relevant earlier publications (e.g., *Convolvulus calvertii* subsp. *ruprechtii*, *Cuscuta planiflora*, *Ipomoea batatas*, *Solanum retroflexum*). The genus *Physalis* sensu lato underwent taxonomic and nomenclatural changes and, on the basis of recent molecular phylogenetic studies and subsequent nomenclatural conservation, was split into *Physalis* s. str. and the monotypic genus *Alkekengi*, with the conserved nomenclatural type *Alkekengi officinarum* (\equiv *Physalis alkekengi*).

KEYWORDS

annotated list, checklist, distribution, flora, Ukraine, *Crassula*, *Hylotelephium*, *Petrosedum*, *Sedum*, *Sempervivum*, *Saxifraga*, *Chrysosplenium*, *Calystegia*, *Convolvulus*, *Cuscuta*, *Atropa*, *Datura*, *Solanum*.

CITATION

Fedoronchuk, M.M. 2023. Ukrainian flora checklist. 6: family *Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae*, *Saxifragaceae* (Saxifragales, Angiosperms), and *Convolvulaceae* (incl. *Cuscutaceae*), *Solanaceae* (Solanales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* 19(2): 141–168 doi: 10.32999/ksu1990-553X/2023-19-2-1

ВСТУП

Пропонована стаття продовжує серію попередніх статей про таксономічний склад й номенклатуру (чекліст) видів судинних рослин флори України: родини губоцвітих (*Lamiaceae* Martinov) (Fedoronchuk 2022a), родини бобових (*Fabaceae* Lindl) (Fedoronchuk 2022b), родин зонтичних (*Apiaceae* Lindl, *Umbelliferae* Juss.) та аралієвих (*Araliaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2022c), родини розових (*Rosaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2022d), родини гвоздичних (*Caryophyllaceae* Juss.) (Fedoronchuk 2023). У пропонованій статті наведено анотований список видів родин *Crassulaceae* J.St.-Hil., *Grossulariaceae* DC., *Haloragaceae* R.Br. та *Saxifragaceae* Juss., що складають порядок *Saxifragales*, а також видів родин *Convolvulaceae* Juss. (incl. *Cuscutaceae* Dumort.) та *Solanaceae* Juss., порядку *Solanales* Bercht. & J.Presl.

У флорі України порядок *Saxifragales* Bercht. & J.Presl, 1820 (incl. *Crassulales* Link, 1829; *Grossulariales* DC. ex Bercht. & J.Presl, 1820; *Haloragales* Link, 1829) представлений чотирма родинами (*Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae* та *Saxifragaceae*), з яких найчисельнішими за кількістю видів (як природних, так і інтродукованих) є *Crassulaceae* (48 видів) та *Saxifragaceae* (24). Родину *Crassulaceae* репрезентують 7 родів: *Crassula* L. (*Tillaea* L.), *Hylotelephium* H.Ohba, *Petrosedum* Grulich, *Phedimus* Raf., *Sedum* L. (*Macrosepalum* Regel & Schmalh.) та *Sempervivum* L. (*Jovibarba* (DC.) Opiz). У складі родини *Saxifragaceae* – 4 роди: *Astilbe* Bush.-Ham. ex D.Don, *Bergenia* Moench, *Chrysosplenium* L., *Saxifraga* Tourn. ex L. Менш чисельні родини – *Grossulariaceae* та *Haloragaceae* представлені по одному роду: *Ribes* L. (*Grossularia* (Tourn.) Mill) та *Myriophyllum* Ponted. ex L., відповідно.

Порядок *Solanales* Juss. ex Bercht. & J.Presl, 1820 (incl. *Convolvulales* Juss. ex Bercht. & J.Presl, 1820) включає родини *Convolvulaceae* Juss. (incl. *Cuscutaceae* Dumort.) та *Solanaceae* Juss. Група *Cuscutaceae* філогенетично вкорінена серед інших представників родини *Convolvulaceae* і в новітніх філогенетичних системах (Angiosperm 1998, 2003, 2009, 2016, Reveal 2012) включається до неї, оскільки визнання *Cuscutaceae* перетворює решту *Convolvulaceae* (s. str.) на парафілетичну групу. Тому включення *Cuscutaceae* до *Convolvulaceae* є доцільним, залишивши, проте, можливість для умовного визнання цих родин у традиційних обсягах (Mosyakin 2013). У нашій обробці *Cuscutaceae* включено до складу родини *Convolvulaceae* (як і в сучасних філогенетичних системах).

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Базовою основою пропонованого списку видів родин *Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae* та *Saxifragaceae* (порядок *Saxifragales*), а також родин *Convolvulaceae* (incl. *Cuscutaceae*) та *Solanaceae* (порядок *Solanales*) є номенклатурне зведення судинних рослин флори України (Mosyakin & Fedoronchuk 1999). Робота також базується на критичному аналізі таксономічного складу з опрацюванням гербарних колекцій, аналізі літературних даних, матеріалах польових досліджень з врахуванням нових узагальнених даних морфологічних та отриманих з літературних й електронних джерел результатів молекулярно-філогенетичних досліджень. В роботі також використані електронні ресурси з номенклатури видів. Оскільки пропонований варіант анотованого списку родин поданий як стаття, то для кожного виду вказано його поширення, а в примітках (у разі потреби) – таксономічні, номенклатурні чи хорологічні коментарі. Назви родів та видів і їх синоніми (у круглих дужках) наведені за алфавітним порядком, а в квадратних дужках – альтернативно прийнятні на сьогодні назви (виділені жирним з курсивом). Зірочкою (*) позначені культивовані рослини, знаком (!) – що дичавіють (виходять з культури), а хрестиком (†) – ті, що зникли. Межі

територій (ботаніко-географічні райони України) наведені за геоботанічним районуванням (Andrienko *et al.* 1985), детальний аналіз якого зроблено в монографічній роботі В.П. Гелюти (Heluta 1989). Флористичне районування Українських Карпат наведено за В.І. Чопиком (Chopyk 1969). В окремих випадках вказані більш конкретні місцезростання (адміністративні райони). Поширення видів на території України наводимо за достовірними джерелами (флорами, визначниками, опублікованими науковими статтями в журналах ботанічного профілю, а також на основі використання опрацьованих нами гербарних матеріалів).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

SAXIFRAGALES Bercht. & J.Presl

У флорі України порядок Saxifragales Bercht. & J.Presl уключає чотири родини: *Crassulaceae* J.St.-Hil., *Grossulariaceae* DC., *Haloragaceae* R.Br. та *Saxifragaceae* Juss.

CRASSULACEAE J.St.-Hil., 1805, nom. cons.

Родина *Crassulaceae* J.St.-Hil. за сучасними оцінками нараховує від 36 до 50 родів та понад 1500 видів, поширених по всьому світі, але з найбільшим різноманіттям в Північній півкулі (переважно Середземномор'я та Мексика) і Південній Африці, частіше в сухих та/або холодних областях, де часто буває нестача вологи. Одна з найбагатших родин за обсягом видів в порядку Saxifragales. Це переважно сукулентні рослини, чагарники і напівчагарники, що запасують воду в листках і стеблах. Є монофілетичною групою середнього за обсягом видового складу, що знаходиться всередині основних евідкот. На перших порах родина вважалася примітивним представником розід в порядку Saxifragales, але пізніше вона разом з цим порядком була визнана філогенетично просунутою групою в системі класифікації покритонасінних (Cronquist 1981, Hart 1997, Takhtajan 1987, Thorne 1992) і нині вважається сестринською до розід, що підтверджується молекулярними даними (Gontcharova & Gontcharov 2007). Філогенетичний аналіз, заснований на морфологічних і молекулярних маркерах, показав, що *Crassulaceae* є основною кладою в порядку Saxifragales. Класифікація всередині родини затруднена, оскільки багато видів легко гібридизують між собою як в дикій природі, так і в культурі, а родина морфологічно, цитологічно й географічно різноманітна. Через це межі між родами є розмитими з частою інтерградіацією ознак між таксонами, чому в значній мірі сприяє також конвергенція ознак, зумовлена пристосуванням до посушливих умов існування.

В Україні родина *Crassulaceae* представлена десятьма родами: *Crassula* L. (= *Tillaea* L.), *Echeveria* DC., *Graptopetalum* Rose, *Hylotelephium* H. Ohba, *Kalanchoë* Adans., *Petrosedum* Grulich, *Phedimus* Raf. (= *Aizopsis* Grulich), *Rhodiola* L., *Sedum* L. (= *Macrosepalum* Regel & Schmalh.), *Sempervivum* L. (= *Jovibarba* (DC.) Opiz) та 48 видами (включно з підвидами, і тими, що культивуються). Найчисельнішим родом є *Sedum* L. – 18 видів.

CRASSULA L. (*Tillaea* L. s. l.)

Рід *Crassula* налічує понад 200 видів, з космополітним поширенням, переважно в Південній і Південно-Західній Африці, на острові Мадагаскар, частково в Південній та Західній Австралії, на острові Тасманія. В Україні – два види, з яких один в культурі і може дичавіти.

**Crassula tetragona* L. (*Sedum tetragonum* (L.) Kuntze)

• Культивується в Криму (околиці Ялти), де може навіть зимувати у відкритому ґрунті та дичавіти (Byalt 2012).

Crassula vaillantii (Willd.) Roth (*Bulliarda vaillantii* (Willd.) DC.; *Tillaea vaillantii* Willd.)

- По берегах річок в Степу (Миколаївська область: околиці міст Вознесенськ, Первомайськ, околиці села Трикрати Вознесенського району), Запорізька область (околиці м. Бердянськ), дуже рідко. У вітчизняних джерелах вид відомий як *Tillaea vaillantii* Willd.
- В літературі для Криму раніше наводився ще один вид роду – *Tillaea aquatica* L. (сучасна назва – *Crassula aquatica* (L.) Schönland). Рослини були зібрані в Криму лише один раз М.К. Сердинським без конкретної географічної прив'язки (Borysova 1960, Yena 2012). Від *C. vaillantii* відрізняється наявністю поодиноких сидячих квіток в пазухах одного з супротивних листків та гострими на верхівці листками (у *C. vaillantii* квітки на довгих квітконіжках, що в 2,5–3 рази перевищують листки, поодинокі або рідко по 2–3, листки на верхівці тупі).

Echeveria DC.

Близько 200 видів, поширених у Центральній та Південній Америці. В Україні – один вид, що культивується у відкритому ґрунті.

***Echeveria glauca** (Baker) É.Morren

- Зрідка культивується у квітниках і в бордюрах на Південному березі Криму.

GRAPTOPETALUM Rose

Близько 18 видів, поширених в південно-західній частині Північної Америки. В Україні – один вид, що культивується.

***Graptopetalum paraguayense** (N.E.Br.) E.Walther (*Cotyledon paraguayensis* N.E.Br., *Sedum paraguayense* (N.E.Br.) Bullock)

- У Криму, де зрідка культивується в садах і парках і може зимувати у відкритому ґрунті.

HYLOTELEPHIUM H.Ohba

Близько 30 видів, поширених в помірних широтах Північної півкулі, частина з яких культивується. В Україні 8 видів (разом з підвидами та культивованими видами), які раніше (Prokudin 1987) наводилися у складі роду *Sedum* L.

***!Hylotelephium anacampseros** (L.) H.Ohba (*Sedum anacampseros* L.)

- Наводиться для Поділля як *Sedum anacampseros* L., де зрідка культивується в садах і парках, можливо також дичавіє.

***Hylotelephium ewersii** (Ledeb.) H.Ohba (*Sedum ewersii* Ledeb.)

- Зрідка культивується на альпійських гірках в садах і парках.

Hylotelephium maximum (L.) Holub (*Hylotelephium telephium* (L.) H.Ohba subsp. *maximum* (L.) H.Ohba; *Sedum maximum* (L.) Hoffm.; *Telephium maximum* (L.) Eichw.)
a. **Hylotelephium maximum** (L.) Holub subsp. **maximum** (*Hylotelephium haematodes* (Mill.) Holub; *Hylotelephium telephium* (L.) H.Ohba subsp. *maximum* (L.) H.Ohba; *Sedum telephium* L. var. *maximum* L.; *Sedum telephium* L. subsp. *maximum* (L.) Krock.; *Sedum latifolium* Bertol.)

- В Закарпатті, зрідка.

b. **Hylotelephium maximum** (L.) Holub subsp. **ruprechtii** (Jalas) Dostál (*Hylotelephium polonicum* (Błocki) Holub; *Hylotelephium ruprechtii* (Jalas) Tzvelev; *Hylotelephium stepposum* (Boriss.) Tzvelev; *Hylotelephium telephium* (L.) H.Ohba subsp. *ruprechtii* (Jalas) H.Ohba; *Sedum ruprechtii* (Jalas) Omelczuk; *Sedum stepposum* Boriss.; *Sedum telephium* L. subsp. *ruprechtii* Jalas)

- На більшій частині території, крім Криму. Раніше (Prokudin 1987) вид наводився під назвою *Sedum ruprechtii* (Jalas) Omelczuk. або *Hylotelephium ruprechtii* (Jalas) Tzvelev (в інших літературних джерелах).

***!Hylotelephium sieboldii** (Regel) H.Ohba (*Hylotelephium sieboldii* (Regel) H.Ohba var. *sieboldii*; *Sedum sieboldii* Regel)

- Культивується в садах і парках в західних регіонах, іноді дичавіє.

***!Hylotelephium spectabile** (Boreau) H.Ohba (*Sedum spectabile* Boreau)

- Культивується в садах і парках як декоративна рослина, іноді дичавіє.

Hylotelephium telephium (L.) H.Ohba (*Sedum telephium* L.)

a. **Hylotelephium telephium** (L.) H.Ohba subsp. **fabaria** (W.D.J.Koch) H.Ohba (*Anacampseros arguta* Haw.; *Hylotelephium argutum* (Haw.) Holub; *Sedum argutum*

(Haw.) Sweet; *Sedum fabaria* W.D.J.Koch; *Sedum telephium* L. subsp. *fabaria* (W.D.J.Koch) Kirschl.)

- У Карпатах. Для України раніше (Prokudin 1987) таксон наводився під помилковою назвою *Sedum carpaticum* G.Reuss, про що також свідчить наведений синонім (*Sedum telephium* subsp. *fabaria* (W.D.J.Koch) Kirschl.) і його поширення (Карпати). Але назва *Sedum carpaticum* G.Reuss виявилася синонімом іншого таксону – типового підвиду (*Hylotelephium telephium* (L.) H.Ohba subsp. *telephium*), який є більш поширеним на території України.

b. *Hylotelephium telephium* (L.) H.Ohba subsp. *telephium* (*Hylotelephium argutum* (Haw.) Holub subsp. *carpaticum* (G.Reuss) Dostál; *Hylotelephium carpaticum* (G.Reuss) Soják; *Hylotelephium decumbens* (Lucé) V.V.Byalt; *Hylotelephium purpureum* (L.) Holub; *Hylotelephium triphyllum* (Haw.) Holub; *Hylotelephium vulgare* (Haw.) Holub; *Sedum carpaticum* G.Reuss.; *Sedum complanatum* Gilib.; *Sedum decumbens* Lucé; *Sedum purpureum* (L.) Schult.; *Sedum telephium* L.; *Sedum telephium* L. var. *purpureum* L.; *Sedum vulgare* (Haw.) Link; *Telephium purpureum* (L.) Eichw.)

- В Карпатах, на Поліссі, в Лісостепу, Степу (північ), зрідка. Для України вид раніше наводився під назвою *Sedum purpureum* (L.) Schult. (Prokudin 1987).

- Назва *Sedum telephium* L. не є синонімом *Hylotelephium argutum* (Haw.) Holub, як це показано в покажчику назв видів на сторінці 333 у другому томі видання «Поширення раритетних видів, біоти України, т. 2» (Kuzemko et al. 2023). Це назви різних таксонів: перша (*Sedum telephium*) стосується типового підвиду ***Hylotelephium telephium* subsp. *telephium***, а друга (*Hylotelephium argutum*) – синонім підвиду ***Hylotelephium telephium* subsp. *fabaria***. Невірна інтерпретація цих назв може призвести до невірної трактування їх поширення, оскільки *Hylotelephium telephium* subsp. *fabaria* (= *Hylotelephium argutum*) зростає лише у Карпатах, тоді як на сторінці 245 названого видання *Sedum telephium* наводиться для Полтавської області.

KALANCHOË Adans.

Близько 160 видів, поширених переважно в південних районах обох півкуль. В Україні – один вид, що культивується у відкритому ґрунті.

****Kalanchoë blossfeldiana* Poelln**

- Широко культивується як кімнатна рослина, рідше вирощується як літня рослина на квітниках, оскільки в наших умовах не зимує у відкритому ґрунті. Має багато сортів, які відрізняються за розмірами і забарвленням квіток, відтінком листків тощо.

PETROSEDUM Grulich

Близько 14 видів, поширених майже по всій Європі, крім найбільш її східної частини та Арктики, а також у Північній Африці. Деякі види широко культивуються й дичавіють. В Україні – три види, з яких найвідомішим є *Petrosedum rupestre* (L.) P.V.Heath.

****Petrosedum forsterianum* (Sm.) Grulich (*Sedum forsterianum* Sm.)**

- У Криму, де зрідка культивується на альпійських гірках в садах і парках.

***Petrosedum rupestre* (L.) P.V.Heath (*Petrosedum reflexum* (L.) Grulich; *Petrosedum rupestre* L. subsp. *reflexum* (L.) Velayos; *Sedum reflexum* L.; *Sedum rupestre* L., nom. cons.)**

- На Передкарпатті (околиці Львова і Тернополя), Правобережному Поліссі (Житомирська, Київська області), в Лісостепу (Київська, Вінницька, Луганська області), як здичавіла рослина – в Маріуполі; зростає також в Криму (околиці Севастополя, в горах і на Південному узбережжі Криму), дуже рідко (Byalt 2001, 2012). Раніше для України (Prokudin 1987) вид здебільшого наводився під назвою *Sedum reflexum* L.

***Petrosedum sediforme* (Jacq.) Grulich (*Sedum altissimum* Poir.; *Sedum sediforme* (Jacq.) Pau; *Sempervivum sediforme* Jacq.)**

- У Криму – околиці Севастополя (Byalt 2001, Seregin 2008), іноді культивується.

PHEDIMUS Raf. (incl. *Aizopsis* Grulich)

Близько 17 видів, поширених на Кавказі та Середземномор'ї, деякі з яких культивуються. В Україні 5 видів, що культивуються й дичавіють, переважна більшість з яких раніше наводилися як види роду *Aizopsis* Grulich або *Sedum* L.

***!*Phedimus aizoon* (L.) 't Hart (*Aizopsis aizoon* (L.) Grulich; *Sedum aizoon* L.)**

- Зрідка культивується в садах і парках й може дичавіти.

- *!**Phedimus ellacombeanus** (Praeger) 't Hart (*Aizopsis ellacombeanus* (Praeger) P.V.Heath; *Sedum ellacombeanus* Praeger)
 • У Криму (південь), де зрідка культивується в садах і парках, може дичавіти.
- *!**Phedimus hybridus** (L.) Grulich (*Aizopsis hybrida* (L.) Grulich; *Sedum hybridum* L.)
 • Зрідка культивується в садах і парках, місцями може дичавіти.
- *!**Phedimus spurium** (M.Bieb.) 't Hart (*Asterosedum spurium* (M.Bieb.) Grulich; *Crassula crenata* Desf.; *Phedimus crenatus* (Desf.) V.V.Byalt; *Sedum crenatum* (Desf.) Boiss.; *Sedum oppositifolium* Sims; *Sedum spurium* M.Bieb.; *Spathulata spuria* (M.Bieb.) Á.Löve & D.Löve)
 • По всій Україні, часто дичавіє (околиці Мукачєва, Києва); для Криму наводяться тільки старі відомості (Byalt 2001, 2012), а більш надійних даних немає (Yena 2012). Ознаки, за якими *Phedimus crenatus* відрізняється від типового *P. spurium* (ворсисте опушення, білі квітки, ланцетні світло-зелені чашолистки і вузьколацетні пелюстки) не є витриманими і при сумісному вирощуванні в природі ці види легко гібридизують між собою (Byalt 2001). Раніше (Prokudin 1987) вид наводився під назвою *Sedum spurium* M.Bieb.
- *!**Phedimus stolonifer** (S.G.Gmel.) 't Hart (*Asterosedum stoloniferum* (S.G.Gmel.) Grulich; *Sedum stoloniferum* S.G.Gmel.)
 • У Криму, як здичавіла рослина в Приморському парку в Нікіті (Byalt 2012).

RHODIOLA L.

Близько 70 видів, поширених переважно в арктичних і гірських районах Євразії, частково Північної Америки. В Україні один вид.

Rhodiola rosea L. (*Sedum rosea* (L.) Scop., as “*roseum*”)

• У Карпатах: хребти Чорногора (гори Петрос, Говерла, Піп Іван), Свидовецький масив (гори Близниця, Драгобрат, Герашеска) і в Мармароських горах (гори Піп Іван, Нєнеска). Вид уключено до Червоної книги України (Didukh 2009), як «вразливий».

SEDUM L. (incl. *Macrosepalum* Regel & Schmalh.)

Понад 460 видів, поширених головним чином в субтропічних і помірно теплих районах Північної півкулі, частково Південної півкулі (Центральна Африка, Південна Америка). Деякі види широко культивуються. В Україні – 18 видів.

Sedum acre L. (*Sedum chersonense* Gand., nom. inval.; *Sedum ruthenicum* Gand., nom. inval.; *Sedum scythicum* Gand., nom. inval.; *Sedum tanaicense* Gand., nom. inval.; *Sedum volhynicum* Gand., nom. inval.)

• По всій материковій частині території України та в Криму.

Sedum aetnense Tineo (*Macrosepalum aetnense* (Tineo) Palanov)

• В Причорномор'ї (околиці міст Миколаїв, Олешки і Гола Пристань) та в Криму (річка Алма в околицях с. Дров'янка (= Бешуй), околиці Судака, Нового Света, с. Щебетівка (= Отуз), та с. Морське (= Капсихор)).

Sedum album L. (*Oreossedum album* (L.) Grulich)

• На Закарпатті та в Криму (південний берег Криму: П, Чатирдаг) (Rubtsov 1972), зрідка, а також нерідко культивується як декоративна рослина, іноді дичавіє й натуралізується. Можливо, як здичавіла рослина, відмічена в північній частині Правобережного Степу (Житомирська область) (Orlov et al. 2022), гербарний зразок якої зберігається в KW («Житомирська область, Любарський район, с. Нова Чорторія, на узбіччі дороги, 14.07.2021, Орлов, 50.027372° N, 27.694194° E»). *Sedum album*, як здичавіла рослина, відома також з Лівобережного Лісостепу – «Київська область, Бориспільський район, с. Ковалин, канава на піщаному узліссі соснового лісу, численна група (близько 30 особин), 50.072269° N, 31.192766° E, 18.06.2017, Д.А. Давидов і Є.П.Польовий» (KW 149318), а також з м. Львів, м. Обухів, з територій НБС імені М.М. Гришка НАНУ, м. Біла Церква Київської області» (цит. за: Davydov 2021).

Sedum alpestre Vill. [*Sedum alpestre* Vill. subsp. *alpestre*]

• У Карпатах.

Sedum annuum L. (*Epeteium annuum* (L.) Gand., comb. invalid.; *Ethiosedum annuum* (L.) A.Löve & D.Löve; *Sedum saxatile* DC. 1805, non Pall. 1795)

• У Карпатах (високогір'я).

Sedum atratum L. (*Epeteium atratum* (L.) Gand., comb. invalid.)

• У Карпатах, зрідка.

Sedum borissovae Balk.

- В басейнах річок Інгул, Інгулець, Синюха (Дніпропетровська, Кіровоградська та Миколаївська області) ([Shynder et al. 2023](#)).

Sedum cespitosum (Cav.) DC. (*Crassula cespitosa* Cav.; *Sedum rubrum* (L.) Thell.; *Tillaea rubra* L.)

- В Криму, наводиться для долини Судака як *Sedum rubrum* ([Rubtsov 1972](#)).

Sedum hispanicum L. (*Epeteium glaucum* (Walst. & Kit.) Gand., comb. invalid.; *Epeteium hispanicum* (L.) Gand., comb. invalid.; *Sedum antiquum* Omelcz. & Zaver.; *Sedum glanduloso-pubescentis* auct. non Feicht.: Byalt, 2012; *Sedum glaucum* Waldst. & Kit.; *Sedum heptepetalum* Fisch. ex Hornem.; *Sedum sexfidum* M.Bieb.)

- У Гірському Криму, досить звичайно, наводиться також для Севастопольської зони ([Seregin 2006](#)), рідше у Карпатах (Мармароський та Угольсько-Широколужанський масиви), в Західному Поділлі (Опілля), а також зрідка культивується в західних регіонах, де дичавіє. Вид уключено до Червоної книги України ([Didukh 2009](#)), як *Sedum antiquum* Omelcz. & Zaver. з природоохоронним статусом «рідкісний».

***Sedum lydium** Boiss.

- Зрідка культивується як декоративна рослина.

Sedum pallidum M.Bieb. (*Epeteium pallidum* (M.Bieb.) Gand., comb. invalid.; *Epeteium tauricum* Gand., nom. invalid.; *Sedum bithynicum* Boiss.; *Sedum glaucum* Waldst. & Kit. var. *bithynicum* (Boiss.) Boiss.; *Sedum hispanicum* auct. non L.; *Sedum pallidum* M.Bieb. subsp. *bithynicum* (Boiss.) V.V.Byalt; *Sedum pallidum* M.Bieb. var. *bithynicum* (Boiss.) Chamberlain; *Sedum saxatile* Pall.; *Sedum urvillei* auct. non DC.)

- У Гірському Криму, більш-менш звичайно, наводиться також для Севастопольської зони ([Seregin 2006](#)), а також культивується і дичавіє (зокрема, як здичавіла рослина наводиться для колишнього Попільнянського і Бердичівського району Житомирської області ([Orlov et al. 2022](#)), гербарний зразок якої зберігається в КВ («Житомирська область, Бердичівський район, с. Рея, на узбіччі шосе Житомир – Бердичів, 27.06.2021, leg. Орлов, det. 09.09.2021, Шиндер (KW), 50.020492° N, 28.634974° E.»). Має здатність утворювати чисельні стерильні пагони, частина з яких перезимовує, тому після цвітіння рослина не відмирає.

***Sedum praealtum** A.DC.

- У Криму (південь), зрідка культивується в садах і парках.

Sedum rubens L. (*Crassula rubens* (L.) L.)

- У Криму (південь), зрідка.

***Sedum × rubroinctum** R.T.Clausen

- У Криму (південь), зрідка культивується в садах і парках.

***!Sedum sarmentosum** Bunge

- У Криму (південь), зрідка, іноді дичавіє.

Sedum sexangulare L. (*Sedum mite* Gilib., nom. invalid.)

- У Карпатах, Лісостепу, наводиться також для Чернігівської області: Чернігівський район, села Мокрі Велички та Ладинка ([Buzunko & Danko 2023](#)), та в Криму (гора Демір-Капу).

Sedum urvillei DC. (*Sedum Hillebrandtii* Fenzl; *Sedum pallidum* auct. fl. crimea, non M.Bieb.; *Sedum ponticum* Velen.; *Sedum sartorianum* Boiss.; *Sedum sartorianum* Boiss. subsp. *hillebrandtii* (Fenzl) D.A.Webb; *Sedum urvillei* DC. subsp. *hillebrandtii* (Fenzl) Soó; *Sedum urvillei* DC. subsp. *sartorianum* (Boiss.) V.V.Byalt)

- У Криму (Алупка, гора Ай-Петрі, Балаклава, с. Черкес-Кермен тощо); вказується також для Закарпаття.

Sedum villosum L. (*Epeteium villosum* (L.) Gand., comb. inval.; *Hjaltalinia villosa* (L.) A.Lóve & D.Lóve; *Oreosedum villosum* (L.) Grulich)

- Наводиться для Закарпаття, як заносна рослина ([Byalt 2001](#), [POWO 2022](#)).
- У Криму у відкритому ґрунті як декоративні рослини вирощуються також: **Sedum dendroideum** Moc. & Sessé ex DC., **Sedum luteoviride** R.T.Clausen, **Sedum moranense** Kunth, **Sedum morganianum** E.Walthner, **Sedum treleasei** Rose ([Byalt 2012](#)).

SEMPERVIVUM L. (incl. *Jovibarba* (DC.) Opiz)

- Понад 50 видів, поширених в Центральній, Південній і Східній Європі, на Кавказі, в Малій та Південно-Західній Азії, переважно в гірських районах. До складу роду *Sempervivum*, за новими

даними, включено також рід *Jovibarba* (DC.) Opiz. В Україні достовірно відомо 7 видів (разом з підвидами та культивованими рослинами); ще один вид – *Sempervivum heuffelii* Schott (≡ *Jovibarba heuffelii* (Schott) A.Löve & D.Löve) – потребує підтвердження.

****Sempervivum arachnoideum* L. [*Sempervivum arachnoideum* L. subsp. *arachnoideum*] (*Sedum arachnoideum* (L.) E.H.L.Krause)**

- В західних регіонах України, культивується в садах і парках як декоративна і ґрунтопокровна рослина.

***Sempervivum globiferum* L.**

a. ***Sempervivum globiferum* L. subsp. *globiferum* L.] (*Jovibarba globifera* (L.) J.Parn.; *Jovibarba sobolifera* (Sims) Opiz; *Sedum globiferum* (L.) Pall.; *Sedum sobolifera* (Sims) E.H.L.Krause; *Sempervivum sobolifera* Sims)**

- На Поліссі: Львівська область, Золочівський район, сс. Жуличі, Єлиховичі (Jurechko 2019), Волинська область (Ківерцівський район, околиці с. Воля Ковельська; Камінь-Каширський район, Національний природний парк «Припять-Стохід», с. Пожиг, річка Стохід (Korkh & Shukalovych 2023), Рівненська область (Рівненський район, смт Клевань), Київська область (Вишгородський район, на борових пісках Київського водосховища), Чернігівська область, Новгород-Сіверський район, с. Тимоновичі (Buzunko 2019), Сумська область, Середино-Будський район., с. Стара Гута (Panchenko 2019, 2023). Вид уключено до Червоної книги України (Didukh 2009), як *Jovibarba sobolifera* (Sims) Opiz. з природоохоронним статусом «рідкісний».

b. ***Sempervivum globiferum* L. subsp. *preissianum* (Domin) M.Werner (*Jovibarba globifera* (L.) J.Parn. subsp. *preissiana* (Domin) Holub; *Jovibarba hirta* auct. fl. carp., non (L.) Opiz; *Jovibarba hirta* (L.) Opiz subsp. *preissiana* (Domin) Soó; *Jovibarba preissiana* (Domin) Omelcz. & Czopik; *Sempervivum hirtum* auct. fl. carp., non L.; *Sempervivum hirtum* L. subsp. *preissianum* (Domin) Dostál; *Sempervivum preissianum* Domin; *Sempervivum sobolifera* Sims subsp. *glabrescens* (Domin) Soó & Jav.; *Sempervivum sobolifera* Sims subsp. *preissianum* (Domin) S.Pawl.)**

- У Карпатах: Мармароські Альпи (гора Піп Іван), Свидовецький масив (гори Близниця, Герашеска), Чивчин (гори Чорний Діл, Прелуки). Вид уключено до Червоної книги України (Didukh 2009), як *Jovibarba hirta* (L.) Opiz. з природоохоронним статусом «рідкісний».

?***Sempervivum heuffelii* Schott (*Jovibarba heuffelii* (Schott) A.Löve & D.Löve)**

- Балканський вид, наводиться для Карпат А.Г. Борисовою, але потребує підтвердження гербарними матеріалами (ймовірно, це стосується Румунських Східних Карпат, де цей вид є досить звичайним) (Byalt 2001).

***Sempervivum marmoreum* Griseb. [*Sempervivum marmoreum* Griseb. subsp. *marmoreum*] (*Sempervivum schlehanii* Schott; *Sempervivum tectorum* auct. fl. urop. orient. non L.)**

- У Карпатах. Раніше достовірно було відомо лише з двох оселищ: на горі Кобила у південній частині Свидовця та в Мармароських горах у долині річки Білий потік в околицях с. Ділове Рахівського району Закарпатської області, де зростає на відслоненнях карбонатних порід і наводиться С.С. Фодором (Fodor 1974) як *Sempervivum schlehanii* Schott. Нещодавно вид було знайдено в околицях с. Луг, на південно-західних схилах гори Кимпа в Рахівському районі (Antosyak et al. 2019). Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) з природоохоронним статусом «зникаючий».

*!***Sempervivum montanum* L. [*Sempervivum montanum* L. subsp. *montanum*] (*Sedum montanum* (L.) E.H.L.Krause; *Sempervivum hungaricum* Gand.; *Sempervivum montanum* L. subsp. *carpaticum* Wettst. ex Hayek)**

- У Карпатах, на кам'янистих місцях у високогір'ї: Бескиди (гора Пікуй), Черногора (гори Менчул, Бребенескул, Піп Іван), Мармароські гори (гора Піп Іван Мармароський), а також в Передкарпатті (околиці с. Печеніжин Коломийського району Івано-Франківської області). Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) з природоохоронним статусом «рідкісний».

***Sempervivum ruthenicum* Schnittsp. & C.B.Lehm. (*Sempervivum arenarium* Steven ex Baker; *Sempervivum globiferum* auct. non L.; *Sempervivum zelevatorii* Schott)**

- На Поліссі, зрідка; в Лісостепу та північній частині Степу, досить часто; в Причорномор'ї та в Криму (околиці Сімферополя і с. Громівка), рідко. Ознаки, за якими *S. zelevatorii* Schott, що наводився для північно-західної частини України (Byalt 2001), відрізняється від типового *S. ruthenicum* не є достатньо витриманими і цілком вкладаються в діапазон мінливості останнього (розміри розеток, висота рослин у квітучому стані, розміри лусок, форма листків на верхівці, тощо).

*!**Sempervivum tectorum** L. [*Sempervivum tectorum* L. subsp. *tectorum*] (*Sedum tectorum* (L.) Scop.; *Sempervivum ciliatum* Gilib.)

- Виростається як декоративна рослина в садах і парках й нерідко дичавіє, трапляється на старих стінах, дахах будинків, у кам'янистих й піщаних місцях, на скелях – переважно в західних регіонах України.

GROSSULARIACEAE DC. 1805, nom. cons.

Монотипна родина, представлена одним родом *Ribes* L. Раніше до родини включали ще один рід – *Grossularia* (Tourn.) L., який зараз приймається за синонім *Ribes*.

RIBES L.

Понад 190 видів, поширених у північній помірній зоні обох півкуль, а також в горах Центральної і Південної Америки та Північної Африки. В Україні – 9 видів (разом з культивованими та раніше відомим видом *Grossularia uva-crispa* (L.) Mill.).

Ribes alpinum L. (*Grossularia alpestris* Bubani; *Ribes album* Gilib., nom. illegit.; *Ribes alpinum* L. subsp. *lucidum* (Kit.) Pawl.; *Ribes lucidum* Kit.)

- У Карпатах (до субальпійського поясу), Розточчі-Опіллі, на Поліссі і в Західному Лісостепу, а також культивується в садах і парках в північній частині України. У вітчизняній літературі більш відомий як *Ribes lucidum* Kit.

***Ribes aureum** Pursh

a. *!**Ribes aureum** Pursh var. **aureum**

- Культивується в садах і парках по всій Україні як декоративна і плодова рослина, іноді дичавіє і частково натуралізовується. Для Криму (Севастопольської зони) вперше наведений А.П. Серьогіним (Seregin 2006, 2008). Багато локалітетів виду (як здичавілих рослин) відмічено в Лівобережному Лісостепу Д.А. Давидовим (Davydov 2021), зокрема в Київській області (Бориспільський район, с. Студеники), Полтавській області (Полтавський район, с. Копили), Харківській області (Богодухівський район: околиці смт Гути, між с. Мурафа і с. Володимирівка; Чугуївський район, за с. Графське). Як здичаві рослини відмічалися також в Донецькій області, в Куп'янському районі Харківщини (Davydov 2021).

b. *!**Ribes aureum** Pursh var. **villosum** DC. (*Ribes odoratum* H.L.Wendl.)

- Культивується в садах і парках по всій Україні як декоративна рослина під назвою *Ribes odoratum* H.L.Wendl. Від типового різновиду (var. *aureum*) відрізняється опушеними молодими пагонами, прямими суцвіттями, довшими чашолистками, які перевищують гіпантій майже удвічі (у *Ribes aureum* var. *aureum* молоді пагони голі, суцвіття пониклі, чашолистки приблизно дорівнюють гіпантію або перевищують його за довжиною не більше, ніж у півтора рази).

Ribes nigrum L. (*Ribesium nigrum* (L.) Medik.)

- У Карпатах, Передкарпатті, на Поліссі, в Лісостепу. Родоначальник майже всіх сортів культурної чорної смородини, яка широко культивується як плодова рослина.

Ribes petraeum Wulfen (*Grossularia petraea* (Wulfen) Bubani; *Ribes carpathicum* Kit. ex Kanitz; *Ribes petraeum* Wulfen var. *carpathicum* (Kit. ex Kanitz) C.K.Schneid.)

- У Карпатах (в субальпійському поясі). У вітчизняній літературі наводиться під назвою *Ribes carpathicum* Schult.

*!**Ribes rubrum** L. (*Grossularia rubra* (L.) Scop.; *Ribes domesticum* Jancz.; *Ribes rubrum* L. var. *domesticum* Wallr.; *Ribes rubrum* L. var. *sativum* Rchb.; *Ribes sativum* (Rchb.) Pojark. comb. invalid.; *Ribes sativum* Syme; *Ribes sylvestre* (Lam.) Mert. & W.D.J.Koch; *Ribes sylvestre* (Lam.) Hedl. comb. invalid. provis.; *Ribes sylvestre* (Lam.) Mert. & W.D.J.Koch var. *domesticum* (Wallr.) H.Weber; *Ribes vulgare* Lam. nom. illeg.; *Ribes vulgare* Lam. var. *sylvestre* Lam.)

- По всій Україні, де культивується в садах як плодова рослина, іноді дичавіє.

***Ribes sanguineum** Pursh

- Зрідка культивується в садах і парках як декоративна рослина.

Ribes spicatum E.Robson [*Ribes spicatum* E.Robson subsp. *spicatum*] (*Ribes hispidum* Jancz. ex Pojark.; *Ribes lithuanicum* Jancz.; *Ribes pubescens* (Hartm.) Hedl., comb. illeg. superfl.; *Ribes rubrum* L., p. p., excl. lectotypo; *Ribes rubrum* L. subsp. *pubescens* (Hartm.) Hedl.; *Ribes rubrum* L. var. *hispidum* Jancz.; *Ribes rubrum* L. var. *pubescens*

Hartm.; *Ribes spicatum* E. Robson subsp. *hispidum* (Jancz.) Hämet-Ahti; *Ribes spicatum* E. Robson subsp. *pubescens* (Hartm.) Hyl)

• У Карпатах, Передкарпатті, на Поліссі, в Правобережному Лісостепу (північ); іноді культивується в садах як плодова рослина.

Ribes uva-crispa L. [*Ribes uva-crispa* L. subsp. *uva-crispa* L.] (*Grossularia hirsuta* Mill.; *Grossularia reclinata* (L.) Mill.; *Grossularia uva-crispa* (L.) Mill.; *Grossularia uva-crispa* (L.) Mill. subsp. *reclinata* (L.) Dostál; *Ribes grossularia* L.; *Ribes hybridum* Besser; *Ribes reclinatum* L.; *Ribes spinosum* Lam.; *Ribes vulgare* K. Koch)

• У Карпатах, Передкарпатті, на Поліссі, в Лісостепу (північ), зрідка, а також в Криму; іноді культивується в садах як плодова рослина під назвою *Grossularia uva-crispa* (L.) Mill. і часто дичавіє.

HALORAGACEAE R.Br.

Родина *Haloragaceae* R.Br., за новими даними (POWO 2022), нараховує 8 родів і близько 166 видів, поширених по всій земній кулі. Центр видового різноманіття знаходиться в Австралії, де трапляються всі роди, крім *Proserpinaca* L. і *Laurembergia* P.J. Bergius. Це дуже різноманітна за габітусом і екологією видів група, яка включає як невеликі дерева, так і трав'янисті рослини (багаторічні та однорічні, зокрема й підводні). Місця зростання варіюють від посушливих пустельних районів до прісноводних водойм. За результатами молекулярно-філогенетичних досліджень (зокрема в системах Angiosperm Phylogeny Group (APG)), родина *Haloragaceae* знаходиться в основному порядку еудікот – *Saxifragales* (Angiosperm 2016). В Україні родина *Haloragaceae* представлена одним родом – *Myriophyllum* Ponted. ex L.

MYRIOPHYLLUM Ponted. ex L.

Близько 70 видів прісноводних рослин, що зростають на глибині від 50 до 200 см, поширених практично повсюдно (за виключенням Арктики та Антарктики), але найбільше в Австралії. В Україні достовірно відомі три види.

Myriophyllum alterniflorum DC.

• В Розточчі-Опіллі (наводиться для околиць Львова).

Myriophyllum spicatum L.

• По всій материковій частині України, звичайно; в Криму лише в присиваських районах.

Myriophyllum verticillatum L. (*Potamogetum verticillatum* (L.) Walter)

• По всій Україні, крім крайнього півдня Степу; в Криму в районі озера Караголь.

• Для України (Карпати) наводиться ще один вид – *Myriophyllum sibiricum* Kom. (Hrintal 1996, Mosyakin & Fedoronchuk 1999, Onyshchenko *et al.* 2022), що потребує підтвердження. Від близького *Myriophyllum verticillatum* відрізняється меншою кількістю листочків в пучках (по 3 – 4, а не 4 – 6), цілісними приквітками, коротшими за квітки (у тичинкових квітках), білуватими пелюстками, у 4 – 5 раз довшими за чашечки (у *M. verticillatum* пелюстки рожеві, в 2 рази довші за чашечки), плодами, на верхівці зрізаними або з виїмкою (у *M. verticillatum* плоди із заокругленою верхівкою).

SAXIFRAGACEAE Juss.

Saxifragaceae Juss. є типовою родиною для порядку *Saxifragales*. Раніше родина *Saxifragaceae* за різними системами, що базувалися в основному на морфологічних даних (Cronquist 1981, Dahlgren 1983, Hutchinson 1973, Schulze-Menz 1964, Takhtajan 1980, Thorne 1992) включала близько 17 підродин, у межах яких переважна більшість родів були у під родині *Saxifragoideae*. Склад родини *Saxifragaceae* значно змінився в останній час. Результати молекулярно-філогенетичних досліджень (Morgan Soltis 1993, Deng *et al.* 2015, Angiosperm 2016) внесли суттєві зміни до таксономії родини, що призвело до значного скорочення її обсягу (при цьому багато підродин були або виділені в окремі родини, або внесені до складу інших родин, нерідко значно віддалених). Нині родину *Saxifragaceae*, до складу якої входить більшість родів, що раніше були в під родині *Saxifragoideae*, розділено на 10 монофілетичних гілок, у яких нараховується приб-

лизно 640 видів, що входять до складу 35–37 родів, з яких близько половини є монотипними (моновидовими). Переважна більшість видів (близько 400) входять до складу типового багатовидового роду *Saxifraga* Tourn. ex L. Поширені види родини *Saxifragaceae* в основному в холодних і помірних областях Північної півкулі, а також в гірських районах тропіків та Південної Америки (Анди). В Україні – 6 родів і близько 24 видів (разом з культивованими, і тими, що потребують підтвердження).

ASTILBE Buch.-Ham. ex D.Don

Близько 30 видів, поширених у Східній Азії та Північній Америці. В Україні один вид, що культивується.

***Astilbe chinensis** (Maxim.) Franch. & Sav. (*Astilbe davidii* (Franch.) L.Henry; *Astilbe chinensis* (Maxim.) Franch. & Sav. var. *davidii* Franch.; *Hoteia chinensis* Maxim.)

• Культивується в ботанічних садах, парках, на присадибних ділянках як декоративна рослина по всій Україні. У вітчизняній літературі вид відомий як *Astilbe davidii* (Franch.) L.Henry).

BERGENIA Moench

Близько 10 видів, поширених в горах Середньої, Центральної та Східної Азії. В Україні – один вид, що культивується.

***Bergenia crassifolia** (L.) Fritsch [*Bergenia crassifolia* (L.) Fritsch var. *crassifolia*] (*Saxifraga crassifolia* L.)

• Культивується в садах і парках, на присадибних ділянках як декоративна рослина під народною назвою “бадан”.

CHRYSOSPLENIUM L.

Понад 80 видів, поширених в позатропічних, частково тропічних областях Північної півкулі. В Україні – два види.

Chrysosplenium alpinum (Schur) Schur (*Chrysosplenium glaciale* Fuss; *Chrysosplenium oppositifolium* auct. non L.; *Chrysosplenium transsilvanicum* Schur, nom. nudum)

• У Карпатах, на вологих місцях у поясі криволісся (гора Піп Іван Мармароський).

Chrysosplenium alternifolium L. [*Chrysosplenium alternifolium* subsp. *alternifolium*] (*Chrysosplenium nivale* Schur)

• В лісових і лісостепових районах.

HEUCHERA L.

Понад 40 видів, поширених в помірно теплих областях Північної Америки. В Україні один вид, що культивується.

***Heuchera sanguinea** Engelm.

• Багато сортів вирощуються в садах і парках, на присадибних ділянках як декоративні рослини.

MICRANTHES Haw.

Понад 80 видів, поширених в Голарктиці; в Україні є два види, які раніше наводилися у складі роду *Saxifraga* Tourn. ex L. (секція *Micranthes* (HAW.) D.DON), з яких один – сумнівний.

?**Micranthes hieraciifolia** (Waldst. & Kit. ex Willd.) Haw. (*Saxifraga hieraciifolia* Waldst. & Kit. ex Willd.)

• Голарктичний вид; може бути знайдений в Українських Карпатах (найближче місцезростання – пограничні гірські райони Румунії).

Micranthes stellaris (L.) Galasso, Banfi & Soldano subsp. **robusta** (Engl.) Gornall (*Micranthes engleri* (Dalla Torre) Galasso, Banfi & Soldano; *Saxifraga engleri* Dalla Torre 1882, non Host ex Regel 1890; *Saxifraga stellaris* L. subsp. *engleri* (Dalla Torre) P.Fourn.; *Saxifraga stellaris* L. var. *robusta* Engl.)

• У високогір'ях Карпат (гори Піп Іван Мармароський, Піп Іван Чорногірський, Говерла, Петрос, Близниця, Чивчинські гори). Раніше у флорі України таксон наводився під назвою *Saxifraga stellaris* L. (s. l.), а В.Н. Сиплівінським (Siplivinsky 1976) для Карпат – як *Saxifraga engleri* Dalla Torre (*Saxifraga stellaris* L. subsp. *engleri* P.Fourn.).

SAXIFRAGA Tourn. ex L.

Близько 470 видів, поширених переважно в помірно теплих і холодних областях Північної півкулі, переважно в гірських районах і лише декілька видів трапляються у Південній півкулі в горах Південної Америки. В Україні – близько 17 видів (разом з культивованими, та тими, що потребують підтвердження).

***Saxifraga adscendens* L. [*Saxifraga adscendens* L. subsp. *adscendens*] (*Saxifraga tridactylites* L. subsp. *adscendens* (L.) A.Blytt)**

- У Карпатах, високогір'я (гори Піп Іван Мармароський, Піп Іван Чорногірський, Петрос, Свидовець, Чивчинські гори).

***Saxifraga aizoides* L.**

- У Карпатах: Чорногора (урочище Ґаджина), Чивчинські гори (гора Гнетеса). Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «зникаючий».

***Saxifraga androsacea* L.**

- У високогір'ях Карпат: Свидовецький хребет (гора Близниця), Піп Іван Мармароський, Чорногора (Піп Іван Чорногірський, гора Петрос), Чивчинські гори. Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «рідкісний».

***Saxifraga bryoides* L.**

- У Карпатах: Чорногора (гори Піп Іван Чорногірський, Петрос), Мармароські гори (гора Гропа). Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «рідкісний».

***Saxifraga bulbifera* L.**

- У Закарпатті, зрідка (відомо за старими зборами 20–30-х років ХХ століття з кількох оселищ на південних схилах Вулканічного горбогір'я). Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «зникаючий».

***Saxifraga carpatica* Sternb. (*Saxifraga carpathica* Rchb.)**

- У високогір'ях Карпат: Чорногора (гори Петрос, Піп Іван Чорногірський), Свидовець (гори Близниця, Герашеска), Мармароські гори (Піп Іван Мармароський). Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «рідкісний».

****Saxifraga cuneifolia* L. [*Saxifraga cuneifolia* L. subsp. *cuneifolia*]**

- Культивується як декоративна рослина в садах і парках, на присадибних ділянках.

?*Saxifraga exarata* Vill. subsp. *basaltica* (Braun-Blanq.) Jalas (*Saxifraga moschata* auct. non Wulfen; *Saxifraga moschata* Wulfen subsp. *basaltica* Braun-Blanq.)

- У Карпатах (гора Близниця); середньоевропейський таксон (Польща, описаний з гірського масиву Судети), наводиться С.С. Фодором (Fodor 1974) під назвою *Saxifraga moschata* Wulfen subsp. *basaltica* Braun-Blanq., можливо помилково.

***Saxifraga granulata* L. [*Saxifraga granulata* L. subsp. *granulata*]**

- На півдні Поділля (Гологори, Давидівське горбогір'я), Опілля (Бібрсько-Стільське горбогір'я), Центральному Поділлі (Товтровий кряж), Волинській височині. Вид уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «зникаючий».

***Saxifraga hirculus* L. (*Saxifraga lutea* Gilib., nom. illegit.)**

- Поодинокі трапляються на Волино-Подільській височині на півдні Полісся (Волинська область: Маневицький район, с. Софіянівка; Городнянський район, с. Великий Листвин; Козелецький район, с. Косачівка), в Лісостепу (Хмельницька область, смт Деражня), а також наводиться за літературними даними для Лівобережного Полісся (Чернігівська область). Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «вразливий».

***Saxifraga irrigua* M.Bieb. (*Saxifraga aquatica* M.Bieb.; *Saxifraga rorida* M.Bieb. ex Ledeb.)**

- У Гірському Криму, наводиться також для Севастопольської зони (Seregin 2008).

***Saxifraga luteoviridis* Schott & Kotschy (*Saxifraga corymbosa* Boiss., nom. illeg.)**

- У Карпатах: Чивчинські гори (вершини гір Гнетеса, Команова, Рижкуватий, Сулігул; трапляється також на кордоні з Румунією або неподалік). Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «рідкісний».

†*Saxifraga oppositifolia* L. [*Saxifraga oppositifolia* subsp. *oppositifolia*]

- У Карпатах (раніше відомо лише з одного оселища в Чорногорі – урочища Кізі Улоги, на скелях гори Бребенескул). Вид уключено до Червоної книги України (Didukh 2009), як «зниклий в природі».

***Saxifraga paniculata* Mill. (*Saxifraga aizoon* Jacq.)**

- У Карпатах (Закарпатська область, Воловецький район, гора Пікуй; хребет Чорногора, Чивчинські гори).

Saxifraga pedemontana All. subsp. **cymosa** Engl. (*Saxifraga cymosa* Waldst. & Kit., nom. invalid.)

- У Карпатах (раніше було відомо з єдиного локалітету на горі Кобила, біля Кобилицької Поляни у південній частині Свидовця в Закарпатській області). Таксон уключено до Червоної книги України (Didukh 2009), як такий, що зникає, оскільки за останні 70 років віднайти його не вдалося.

Saxifraga tridactylites L. (*Saxifraga trifida* Gilib., nom. illeg.)

- В Лісостепу і Степу, а також в Гірському Криму, наводиться також для Севастопольської зони (Seregin 2008), розсіяно.

?**Saxifraga wahlenbergii** Ball.

- У Карпатах (гора Близниця). Середньоевропейський вид (Чехія, Словаччина, Польща), наводиться С.С. Фодором (Fodor 1974), можливо помилково.

Solanales Juss. ex Bercht. & J.Presl

Порядок Solanales Juss. ex Bercht. & J.Presl у флорі України, за новими даними, уключає дві родини: *Convolvulaceae* Juss. (incl. *Cuscutaceae* Dumort.) і *Solanaceae* Juss.

Convolvulaceae Juss., 1789, nom. cons.

(*Convolvulaceae* Juss. s. str.+ *Cuscutaceae* Dumort., 1829, nom. cons.)

Родина в'юнкових – *Convolvulaceae* Juss. нині трактується значно ширше, ніж раніше. До неї включені також повитицеві – *Cuscutaceae* Dumort., представники якої є однорічними паразитними рослинами з виткими стеблами, щільно прикріпленими до інших рослин за допомогою так званих гаусторіїв. Тому за новими даними, *Convolvulaceae*, з включеними до неї *Cuscutaceae*, нараховують 59–60 родів та від 1745 (POWO 2022) до 1997 (Simões et al. 2022) видів з квазі-космополітним поширенням (майже по всіх широтах Земної кулі, окрім арктичних поясів). Особливо багатими на в'юнкові тропічні райони Азії й Америки, Вест-Індії (центр їх поширення), досить багато в Австралії та тропічній Африці. З 12 триб, на які нині розподілена родина *Convolvulaceae* (Stefanović et al. 2003, Staples & Brummitt 2007) майже половина видового складу припадає на триби *Ipomoeae* (835 видів), *Convolvuleae* (242 види) та *Cuscutaeae* (218 видів). Відповідно, найбагатшими на види є роди *Ipomoea* L. (633), *Cuscuta* (218) та *Convolvulus* L. (202), що складають майже третину видового складу родини. Але немало родів є маловидовими і навіть моновидовими. На основі нещодавніх молекулярно-філогенетичних досліджень було встановлено, що всі три триби є монофілетичними, тоді як решта дев'ять триб, що нараховують 682 види, до яких належать 46 родів, досліджені значно менше (Stefanović et al. 2002, García et al. 2014, Williams et al. 2014, Muñoz-Rodríguez et al. 2019). До недавнього часу найбільш дискусійним залишалося питання щодо місця роду *Cuscuta* у системі родини *Convolvulaceae*. Включення роду *Cuscuta* в родину *Convolvulaceae* в ранніх таксономічних дослідженнях заперечувалося і автори розглядали його як окрему монотипну родину *Cuscutaceae*, базуючись на його паразитичній життєвій формі (Dumortier 1829, Roberti 1952, 1964, Austin 1973, Cronquist 1988, Takhtajan 1997); або трактували як підродину *Cuscutoideae* Engl. в родині *Convolvulaceae*. Але пізнішими молекулярно-філогенетичними дослідженнями, отриманими на основі пластидних (хлоропластних) маркерів (генів) *rbcL*, *atpB*, оперон *psbE-J* та інтрон/спейсер *trnL-trnF* (Stefanović et al. 2002, Stefanovic & Olmstead 2004), а також зовсім новими даними А.Р. Сімões зі співавторами (Simões et al. 2022), які базуються на аналізі ASTRAL-III було підтверджено місце *Cuscuta* в родині *Convolvulaceae* з високою бутстрап-підтримкою (99–100%), що є свідченням тісної спорідненості цих таксонів.

В Україні родина *Convolvulaceae* (разом з *Cuscutaceae*) представлена чотирма родами (*Calystegia* R.Br., *Convolvulus* L., *Cuscuta* L., *Ipomoea* L.) та 32 видами (включно

з підвидами й різновидами), багато з яких є бур'яновими, паразитними, частково – декоративними рослинами.

CALYSTEGIA R.Br.

26 видів, поширених переважно в помірних вологих областях всіх континентів. В Україні – 4 види (разом з підвидами).

Calystegia sepium (L.) R.Br. (*Convolvulus sepium* L.)

a. *!**Calystegia sepium** (L.) R.Br. subsp. **americana** (Sims) Brummit (*Calystegia americana* (Sims) Daniels, nom. illeg.; *Calystegia inflata* G.Don; *Convolvulus americanus* (Sims) J.W.Loudon, nom. illeg.; *Convolvulus sepium* L. var. *americanus* Sims)

• Наводиться для України як здичавіла бур'янова рослина, що вирощується в культурі (природний ареал – східні, частково західні райони США). Від нижченаведеного типового підвиду відрізняється приквітками (потовщеними при основі, здутими, які прикривають чашечку, з налягаючими один на одного краями та більшими, рожевими квітками, 5–9 см завдовжки, тоді як у типового приквіттки плоскі, ланцетні, не налягають один на одного, квітки 3–5 см завдовжки, білі або рожеві).

b. **Calystegia sepium** (L.) R.Br. subsp. **sepium**

• Майже по всій Україні.

Calystegia silvatica (Kit.) Griseb. [*Calystegia silvatica* (Kit.) Griseb. subsp. *silvatica*] (*Calystegia sylvestris* (Willd.) Roem. & Schult; *Convolvulus silvaticus* Kit; *Convolvulus sylvestris* Willd; *Convolvulus sylvestris* Waldst. & Kit., nom. illeg.)

• У Криму, Південний берег Криму (Rubtsov 1972), звичайно.

†**Calystegia soldanella** (L.) R.Br. (*Convolvulus soldanella* L.)

• Вид раніше наводився для Криму (південь, на приморських пісках), але зараз повністю зник (Seregin 2008, Yena 2012). Уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «зниклий в природі».

CONVOLVULUS L.

Понад 200 видів, поширених переважно в помірних і субтропічних зонах обох півкуль. В Україні – 9 видів (разом з підвидами).

Convolvulus arvensis L. (*Convolvulus minor* Gilib.; *Convolvulus quinquelobus* Lindem.)

• По всій Україні. Поліморфний вид, особливо варіює за формою листків і їх опушенням, що стало причиною опису низки форм, частина з яких відмічені на території України.

Convolvulus betonicifolius Mill. (*Convolvulus hirsutus* M.Bieb.; *Convolvulus sagittifolius* Sm.; *Convolvulus sibthorpii* Roem. & Schult.)

• В Гірському Криму, рідко; наводиться також для околиць Севастополя (Seregin 2008).

Convolvulus calvertii Boiss.

a. **Convolvulus calvertii** Boiss. subsp. **calvertii** (*Convolvulus bracteosus* Juz.; *Convolvulus calvertii* Boiss. subsp. *bracteosus* (Juz.) Smoljan.; *Convolvulus calvertii* Boiss. subsp. *tauricus* (Bornm.) Smoljan.; *Convolvulus calvertii* Boiss. var. (β.) *tauricus* Bornm.; *Convolvulus lanuginosus* Ledeb. sensu auct.; *Convolvulus pusillus* Pall. ex Roem. & Schult.; *Convolvulus saxatilis* M.Bieb., nom. illeg.; *Convolvulus tauricus* (Bornm.) Juz.; *Convolvulus tauricus* (Bornm.) Juz. var. *bracteosus* (Juz.) Wissjul.; *Convolvulus triquetra* Rehmann ex Boiss., not validly publ.)

• У Криму (в горах, рідше в сухих степах); наводиться також для околиць Севастополя (Seregin 2008). Спостерігається варіювання за формою листків (від лінійних або лінійно-ланцетних до оберненоланцетновидовжених, загострених та формою приквіток (від лінійних до видовжених або ланцетних) навіть в одній рослині, тому немає достатніх підстав виділяти в межах таксону нові підвиди чи навіть види (див. синоніміку).

b. ?**Convolvulus calvertii** Boiss. subsp. *ruprechtii* (Boiss.) J.R.I.Wood & Scotland (*Convolvulus ruprechtii* Boiss.)

• Кавказько-іранський таксон, наводиться для Криму (Wood et al. 2015, POWO 2022), але потребує підтвердження.

Convolvulus cantabrica L.

- Зрідка в Закарпатті (Ужгородський район, с. Горяни), Степу (південний захід: в околицях Одеси), а також в Криму, звичайно.

Convolvulus holosericeus M.Bieb. [*Convolvulus holosericeus* M.Bieb. subsp. *holosericeus*] (*Convolvulus procumbens* Pall. ex Roem. & Schult.)

- У Криму (майже по всій території, але зрідка) (Rubtsov 1972).

Convolvulus lineatus L. (*Convolvulus besseri* Spreng.)

- В Донецькому Лісостепу, Степу і Криму (майже по всій території, але зрідка) (Rubtsov 1972).

Convolvulus scammonia L.

- У Гірському Криму, в основному на півдні (між Севастополем і Алуштою).

Convolvulus sericocephalus Juz. (*Convolvulus tauricus* (Bornm.) Juz. var. *sericocephalus* (Juz.) Wissjul.)

- У Гірському Криму (по степових місцях і крейдяних відслоненнях), часто (Rubtsov 1972, Kamelin 1981). Кримський ендемік. Від *Convolvulus calvertii* Boiss s. l. добре відрізняється притиснутим шовковистим опушенням рослин, без домішок довгих, відстовбурчених, жовтуватих або сіруватих волосків і формою чашолистків, з яких зовнішні довгасто-оберненояйцеподібні або видовжені; внутрішні овальні або обернено яйцеподібні, випуклі, при основі розширені, з країв плівчасті, голі (у *C. calvertii* зовнішні чашолистки овальні, видовжені або ланцетні, з довгим шилоподібним закінченням; внутрішні – оберненояйцеподібні, довгозагострені).

CUSCUTA L.

Близько 220 видів, поширених по всій земній кулі, крім холодних областей Арктики і Антарктиди, а також окремих районів Океанії. Багато видів є космополітами. В Україні – 16 внутрішньородових таксонів, що включають види, підвиди та різновиди, які є небезпечними паразитами на багатьох культурних рослинах. На думку І.Г. Бейліна (Beilin 1968), відсутність палеонтологічних даних утруднює віднесення окремих паразитичних таксонів до аборигенних чи адвентивних, визначення ступеня їх поширення в тих чи інших умовах угруповань і уточнення можливих ареалів внаслідок зміни клімату. Велику роль в розширенні ареалів адвентивних паразитичних рослин відіграють антропогенні чинники. Вузьколокальних видів серед представників роду *Cuscuta* порівняно небагато. Евритопність повитицевих в основному визначається їх «всеядністю» і такі види, як зокрема, *Cuscuta campestris* Yunck., *C. europeae* L. мають завжди суттєві переваги в порівнянні з видами, спектр рослин-господарів яких відносно невеликий (вузькоспеціалізовані види: *C. epilinum* Weihe та ін.) (Aistova & Leusova 2015).

Cuscuta approximata Bab. [*Cuscuta approximata* Bab. subsp. *approximata* Bab.] (*Cuscuta cupulata* auct. non Engelm.; *Cuscuta planiflora* Schmalh., non Ten.)

- В Лісостепу, Степу та Криму; паразитує переважно в посівах і на бур'янових рослинах, а також на деяких бобових, зокрема люцерні і коношині. У «Флорі України» (Wissjulina 1957) наводиться під назвою *Cuscuta cupulata* Engelm., що є синонімом зовсім іншого таксону (*Cuscuta approximata* Bab. var. *urceolata* Yunck.), який в Україну не заходить.

Cuscuta australis R.Br.**a. *Cuscuta australis* R.Br. var. *australis***

- В Закарпатті, Лісостепу, Степу і Криму (південь); паразитує на бур'янах та культурних рослинах. Цитування в «Определителе ...» (Prokudin 1987) *Cuscuta breviflora* Vis. як синоніму *Cuscuta australis* R.Br. є помилкою, оскільки *C. breviflora* є синонімом зовсім іншого таксону – *Cuscuta australis* R.Br. var. *tineoi* (Insenga) Yunck., який в Україну не заходить. Останній таксон під назвою ***Cuscuta tineoi*** Insenga (“*Cuscuta tinei*”) (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) також вказувався для України, але, імовірно, помилково, хоч не виключено, що може бути все таки знайдений як заносний, природний ареал якого представлений окремими локусами: Середземномор'я, Анатолія, Північний Кавказ, південно-західні райони Росії, Західні Гімалаї; як адвентивний вид відмічений також на Далекому Сході (Aistova & Leusova 2015).

b. *Cuscuta australis* R.Br. var. *cesatiana* (Bertol.) Yunck. (*Cuscuta australis* R.Br. subsp. *cesatiana* (Bertol.) Maire; *Cuscuta cesatiana* Bertol.; *Cuscuta scandens* Brot. subsp. *cesatiana* (Bertol.) Soó)

- Наводиться для материкової частини України, як занесена рослина (Mosyakin & Fedoronchuk 1999, POWO 2022), а також для Криму (між Мангуп-Кале і Куйбишево) (Seregin 2008), як *Cuscuta cesatiana* Bertol.

Cuscuta basarabica Buia

- Наводиться для Причорномор'я (Одеська область, Ізмаїльський район), де паразитує на бур'янах.

Cuscuta campestris Yunck., nom. cons. (*Cuscuta arvensis* Beyr. ex Engelm.; *Cuscuta arvensis* Beyr. ex Engelm. var. *calycina* Engelm.; *Grammica campestris* (Yunck) Hadac & Chrtek)

• В Закарпатті, Розточчі-Опіллі, Лісостепу, Степу та Криму; паразитує на багатьох культурних рослинах, зокрема, пасльонових, рідше на виці, люцерні, червоній конюшині, сочевиці, буркуні, вівсі, ячмені, тимофіївці, частково на лободі, вюнку (відмічений на 25 видах культурних рослин). Неспеціалізований карантинний бур'ян, адвентивна рослина, що походить з Північної Америки, де є аборигенним видом (трапляється в Канарських провінціях: Британська Колумбія, Альберт, Саскачеван, Онтаріо і Квебек (Costea & Tardif 2006, Rhui-Cheng Fang & Staples 1995)). На даний час вид ще не встиг проникнути в природну рослинність України. Як адвентивний (нині майже космополітний) вид відмічений у принаймні 55 країнах світу (Південна Америка, Азія, Африка, Австралія, Океанія, Європа) (Costea & Tardif 2006).

Cuscuta epilinum Weihe (*Cuscuta densiflora* Soy.-Will.; *Cuscuta vulgaris* J.Presl & C.Presl, nom. illeg.)

• На Поліссі і в Лісостепу; паразитує на льону (*Linum usitatissimum* L.) або на бур'янових рослинах, що зростають в посівах льону, рижю і шпергелю; тому, на відміну від інших повитиць, є вузькоспеціалізованим паразитом. Може також іноді прикріплюватися і до дводольних рослин інших видів, зокрема видів роду *Impatiens* L. (Costea & Tardif 2006). Європейсько-західноазійський вид середземноморського походження (первинний ареал охоплює Північний Кавказ, Іран та країни Центральної Азії). Вид широко поширений в Європі, Азії (крім півдня), Далекому Сході, спорадично трапляється в Північній Америці, Африці (Kamelin 1981). Заноситься переважно з посівним матеріалом. Останнім часом не спостерігається активного поширення виду в Україні, що зумовлено, вочевидь, з обмеженим посівом льону-довгунця.

Cuscuta epithymum (L.) L.

a. ***Cuscuta epithymum*** (L.) L. subsp. ***alba*** (J.Presl & C.Presl) Arcang. [*Cuscuta epithymum* (L.) L. var. ***alba*** (J.Presl & C.Presl) Trab.] (*Cuscuta alba* J.Presl & C.Presl)

• В Південному Криму; паразитує на багаторічних трав'яних рослинах, головним чином, на представниках родини губоцвітих, що зростають на крейді та вапняках, і айстрових.

b. ***Cuscuta epithymum*** (L.) L. subsp. ***epithymum*** (*Cuscuta epithymum* (L.) L. subsp. ***trifolii*** (Bab.) Simonk.; *Cuscuta epithymum* (L.) L. β. ***trifolii*** Bab.; *Cuscuta epithymum* (L.) L. var. ***vulgaris*** Engelm.; *Cuscuta europaea* L. var. ***epithymum*** L.; *Cuscuta trifolii* Bab.)

• Майже по всій Україні; паразитує на різних трав'яних рослинах, зокрема губоцвітих, бобових і айстрових, рідше на куцах. Один з найшкідливіших паразитів бобових рослин, зокрема конюшини і у вітчизняній літературі наводився під назвою *Cuscuta trifolii* Bab. Є дуже пластичним видом щодо рослин-господарів, легко пристосовується до різних умов життя (Moskalenko 2004). Можливо, має давньосередземноморське походження, кліматичні та фізико-географічні умови якого сприяли формуванню даного таксону. Занесений в Північну та Південну Америку, Східну Азію, Африку, Австралію, де відмічений в 13 країнах світу (Costea & Tardif 2006).

c. ***Cuscuta epithymum*** (L.) L. subsp. ***kotschy*** (Des Moul.) Arcang. (*Cuscuta kotschy* Des Moul.)

• В Причорномор'ї (околиці Одеси) та Гірському Криму (на кам'янистих схилах середнього і нижнього поясів гір) (Kamelin 1981), де паразитує на складноцвітих (айстрових), бобових.

Cuscuta europaea L. [*Cuscuta europaea* L. var. ***europaea***] (*Cuscuta europaea* L. subsp. ***viciae*** (W.D.J.Koch & Schnizl) Ganesch.; *Cuscuta major* Gilib.; *Cuscuta urticaceae* W.D.J.Koch & Schnizl.; *Cuscuta viciae* W.D.J.Koch & Schnizl.; *Cuscuta vulgaris* Gaterau)

• По всій Україні; паразитує на кропиві, хмелю, коноплі, конюшині, люцерні, горошку (виці) та інших трав'яних рослинах, а також на куцах і молодих деревах, переважно по берегах річок. Один з найпоширеніших в Європі та Азії видів повитиць. Неспеціалізований паразит, відомий на рослинах з більше ніж 50 родин.

Cuscuta gronovii Willd. & Schult. (*Cuscuta gronovii* Willd. & Schult. var. ***calyprata*** Engelm.; *Cuscuta calyprata* (Engelm.) Small)

• Наводиться для західних областей України та околиць м. Києва, де паразитує на культурних рослинах, зокрема на айстрах, вербенах, флоксах. Адвентивна рослина, що випадково потрапила з Північної Америки (південні штати: Індіана, Лузіана, Техас), але ще не прижилася в нашому

регіоні і проявляє себе як неспеціалізований бур'ян, який поширюється переважно з декоративними рослинами.

***Cuscuta lupuliformis* Krock. [*Cuscuta lupuliformis* Krock. var. *lupuliformis*] (*Cuscuta monogyna* Engelm. non validly publ.)**

- На Поліссі, в Лісостепу, Степу, а також в Кримському Передгір'ї (зокрема на вапнякових схилах біля Кирк-Азізу – околиці с. Литвиненково (= Кентугай) та с. Володимирівка (= Конечі) при сходженні на Барут Хане неподалік від річки Зуя) https://ukrbin.com/show_image.php?imageid=45328); паразитує на різних видах верби, тополі чорній, осиці, високих трав'яних рослинах. З культурних рослин найбільше пошкоджує малину, смородину, молоді яблуні і груші, нерідко декоративні кущі шипшин та городні культури.

***Cuscuta monogyna* Vahl [*Cuscuta monogyna* Vahl subsp. *monogyna*]**

- В Закарпатті, Лісостепу (південь), Степу і Гірському Криму (Rubtsov 1972, Kamelin 1981); паразитує на дикорослих і ягідникових кущах, трав'яних багаторічних рослинах, молодих плодкових деревах, а також на соняшнику та винограді (карантинний бур'ян виноградників).

***Cuscuta planiflora* Ten. [*Cuscuta planiflora* Ten. var. *planiflora*] (*Cuscuta brevistyla* auct. non A. Braun ex A. Rich.; *Cuscuta cupulata* auct. non Engelm.; *Cuscuta minor* Gilib.)**

- У Криму (по всій території) (Rubtsov 1972, Kamelin 1981, POWO 2022), де паразитує на різних трав'яних рослинах, зокрема з губоцвітих, розоцвітих, бобових.

***Cuscuta suaveolens* Ser.**

- Наводиться для західних областей України; паразитує на люцерні, конюшині, з яких переходить і на дикорослі рослини. Адвентивна рослина, занесена з Південної Америки з насінням конюшини і люцерни і на даний час ще не набула широкого поширення (старі вказівки для низки пунктів часто не підтверджуються).

ІПОМОЕА L.

633 види, поширених переважно в тропічних зонах Старого і Нового Світу. В Україні – 5 видів, що культивуються, або є ксенофітами.

***Іпомея бататас (L.) Lam. (*Batatas edulis* (Thunb.) Choisy; *Convolvulus batatas* L.; *Convolvulus edulis* Thunb.)**

- Культивується на городах, особливо в південних районах як овочева рослина під назвою батат або солодка картопля, яка за смаковими якостями, поживністю і урожайністю перевищує картоплю.

Іпомея хедерacea Jacq. (*Pharbitis hederacea* (Jacq.) Choisy)

- Рідкісна адвентивна рослина, іноді трапляється вздовж залізничних колій.

Іпомея лакуноса L. (*Convolvulus lacunosa* (L.) Spreng.)

- Рідкісна адвентивна рослина, наведена В. Тохтарем (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) для південного сходу України.

***Іпомея пурпуреа (L.) Roth (*Convolvulus purpureus* L.; *Pharbitis purpurea* (L.) Wojer)**

- Культивується як декоративна рослина в садах і парках по всій території України, зрідка дичавіє.

***Іпомея триколіор Сав. (*Pharbitis tricolor* (Cav.) Chitt.)**

- Культивується як декоративна рослина в садах і парках, переважно на півдні, особливо в Криму.

Solanaceae Juss., 1789, nom. cons.

Родина *Solanaceae* Juss., за різними оцінками, включає від 85 до 102 родів і від 2500 до 3000 видів, поширених в помірних, субтропічних і тропічних областях, особливо в Центральній й Південній Америці. Це одна з еволюційно просунутих груп покритонасінних, про що свідчить високий рівень різноманіття життєвих форм (від ефемерних трав до ліан та високих дерев) та різних типів пристосувань (Cocucci 1999, Raguso et al. 2003, Sazima et al. 2003, Kaczorowski et al. 2005), що затруднює з'ясування філогенетичних зв'язків між окремими таксонами всередині родини. Морфологічних даних для з'ясування філогенії родини недостатньо, тому для цих цілей нині широко використовуються молекулярні маркери. Результати нещодавніх морфологічних, молекулярних і біосистематичних досліджень дали можливість по-новому оцінити систематичний склад родини практично на всіх таксономічних рівнях – від підродин до видів (Ganaie et al. 2018). Зокрема, на основі досліджень хлоропластної ДНК було встановлено, що

сестринською групою *Solanaceae* є *Convolvulaceae*, які разом складають порядок Solanales (Olmstead *et al.* 1992, 1993). Нині родину *Solanaceae* поділяють на 7 підродин та низку триб, з яких найбільше триб та видів включає типова підродина *Solanoideae*, у якій рід *Solanum* L. охоплює майже половину видового складу родини *Solanaceae*. В Україні родина *Solanaceae* представлена 14 родами та 32 видами, з яких частина культивується.

ALKEKENGI Mill.

Монотипний рід, виділений з *Physalis* L. (1753, Sp. Pl.: 182, nom. cons.) на основі недавно проведених молекулярно-філогенетичних досліджень роду і близькоспоріднених таксонів, де була переконливо підтверджена монофілія морфологічно близьких видів *Physalis* американського континенту, для яких характерні нелопатеві (нероздільні) жовті віночки квіток та жовтуватозелені чашечки при плодах, тоді як євразійський вид *P. alkekengi*, який був лектотипом роду *Physalis*, що має п'ятироздільні білуваті віночки квіток і жовтогарячу, блискучу чашечку при плодах, потрапив до іншої, сестринської класи (Whitson & Manos 2005, Olmstead *et al.* 2008, Alkekengi 2022, Plant 2022). Тому, щоби підкреслити монофілію й морфологічну однорідність американських видів і зменшити кількість майбутніх номенклатурних новацій (близько сотні) було запропоновано законсервувати назву роду *Physalis*, типізувавши його іншим видом – *Physalis pubescens* L., а євразійський *P. alkekengi* виділити в окремий монотипний рід *Alkekengi* Mill. (1754, Gard. Dict. Abr. Ed 4: s.p.) з номенклатурним типом *Alkekengi officinarum* Moench (\equiv *Physalis alkekengi* L.) (Britton & Brown 1913, Whitson 2011), що у 2012 році було рекомендовано для Комітету з номенклатури судинних рослин (Applequist 2012, Wang 2014), а зараз вже є прийнятим.

Alkekengi officinarum Moench (*Physalis alkekengi* L.)

Типовий вид монотипного роду *Alkekengi*. В літературі до недавнього часу наводився як *Physalis alkekengi* L. В Україні представлений двома різновидами:

a. ****Alkekengi officinarum* Moench var. *franchetii* (Mast.) R.J.Wang** (*Physalis franchetii* Mast.)

- По всій Україні, спорадично, де культивується у декоративному садівництві під назвою «рослини-ліхтарики». Від типового різновиду відрізняється більшими розмірами чашечки при плодах (5–7 см завдовжки; у типового – до 3 см завдовжки).

b. ***Alkekengi officinarum* Moench var. *officinarum***

- Розсіяно по всій материковій частині України (на Поліссі лише в південних районах), а також у Гірському Криму (крім яйли); подекуди культивують як декоративну рослину, а також зрідка розводять завдяки їстівним плодам.

ATROPA L.

6 видів, поширених в гірських і передгірських лісах Європи й Азії. В Україні – один вид.

Atropa bella-donna L.

- У Карпатах, Передкарпатті, Розточчі-Опіллі, Гірському Криму. Рослина отруйна, лікарська. Вид уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «вразливий».

CAPSICUM L.

Близько 40 видів, поширених у Тропічній Америці. В Україні – один вид, що культивується.

**Capsicum annuum* L.

- По всій Україні, особливо в південних районах, де культивується як овочева рослина в багатьох сортах, які відрізняються формою і забарвленням плодів, часом досягання, смаком тощо. Рослина походить з Центральної Америки (Мексика).

DATURA L.

Близько 15 видів, поширених переважно в субтропічній і тропічній зонах, особливо в Центральній Америці, частково в помірній зоні. В Україні – 5 видів, з яких чотири культивуються і нерідко є втікачами з культури, а один (*Datura stramonium* L.) – натуралізувався. Серед видів *Datura* є дуже важливі лікарські рослини.

**Datura ferox* L.

- Зрідка по Україні, де вирощується у квітниках як декоративна рослина. Від звичайного для України *D. stramonium* L. відрізняється дрібними квітками, які закриті листками, віночок кремувато-білий, іноді блідо-рожево-бузковий, 6,5 см завдовжки; коробочка з 20–50 грубими і довгими до (2–3 см завдовжки) шипами. Вид походить з Центральної Америки.

*!**Datura innoxia** Mill. (“innoxia”, ortho) (*Datura metel* L. 1759, non 1753; *Datura metel* auct. non L., 1753; *Datura meteloides* DC. ex Dumal)

- Зрідка по Україні; вирощується у квітниках але є втікачем з культури і легко дичавіє. Синонімом *D. innoxia* Mill. є *D. meteloides* DC. ex Dumal, який раніше (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) наводився для України як окремий вид. Батьківщиною *D. innoxia* є Центральна Америка. Назва “innoxia” походить від того, що шипи на плоді (коробочці) значно м’якші, ніж у інших видів. Як і інші види дурману, є отруйною і може бути смертельно небезпечною при потрапленні в організм людини чи тварини. Всі частини рослини містять алкалоїди (від 0,15–0,24% в стеблі до 0,83% в насінинах). Основним алкалоїдом є скополамін, вміст якого в різних органах рослини коливається: у листках 0,005–0,16%, стеблах 0,04–0,12%, коренях 0,08%, квітках 0,34%, плодах 0,38–0,41%, насінинах до 0,77%. В рослині також міститься гіосціамін, норгіосціамін, тиглоїдин, метелоїдин, атропін, тропін і псевдотропін (Turova & Sapozhnikova 1984, Cinelli & Jones 2021). Ацтеки використовували рослину ще задовго до завоювання Мексики іспанцями в багатьох терапевтичних цілях. Токсичність рослини залежить від її віку, місця зростання, що робить її дуже небезпечною, як лікарську.

*!**Datura metel** L. (*Stramonium mehel* (L.) Moench)

- Зрідка по Україні, де вирощується у квітниках. Рослина походить з Центральної і Південної Америки, але зараз широко поширена в країнах Старого Світу. Рослина декоративна, лікарська, отруйна. Використовують як і інші види дурману.

Datura stramonium L. (*Datura inermis* Juss. ex Jacq.; *Datura laevis* L. f.; *Datura tatula* L.; *Stramonium tatula* (L.) Moench; *Stramonium vulgare* Moench; *Stramonium vulgatum* Gaertn.)

- По всій Україні, спорадично, на забур’янених місцях, де здебільшого утворює невеличкі зарості. В Європі вид достовірно відомий з XVI століття і на сьогодні широко натуралізувався (Pojarkova 1981). Щодо його походження, то серед дослідників немає одностайної думки. Більшість з них *D. stramonium* раніше вважали аборигеном східної півкулі (країни Малої Азії, Індія, Єгипет, Кавказ, Прикаспій). Однак американські ботаніки (Symon & Haegi 1991) переконливо доказали, що *D. stramonium*, як і інші види роду, має центрально- або північноамериканське походження. Всі частини рослини містять алкалоїди, переважно гіосціамін, а також атропін і сколамін. Рослина має наркотичні властивості і використовується в медицині для лікування бронхіальної астми, як антиспазматичний заспокійливий засіб. Рослини з світло-фіолетовими квітками описані як окремий вид **Datura tatula** L. (дурман фіолетовий), який іноді визнають за різновид *D. stramonium* L. var. *tatula* (L.) Torr. (*D. stramonium* L. var. *tatula* (L.) Descr. & A.DC., nom. illeg.) або підвид *D. stramonium* L. subsp. *tatula* (L.) Nymann, але частіше – за синонім *D. stramonium*. Походить з Південної (або, можливо, Центральної) Америки.

*!**Datura wrightii** Regel

- Наводиться для Криму (м. Севастополь), як утікач з культури (Mayorov 2018, Mosyakin & Mosyakin 2021). Морфологічно подібний до *D. innoxia*, але відрізняється опушенням (стебла і гілки густо опушені короткими притиснутими простими зігнутими волосками, іноді з домішкою довших прямих залозистих волосків, тоді як у *D. innoxia* стебло і гілки опушені довгими прямими багатоклітинними залозистими волосками), а також іншими ознаками квіток (приймочка знаходиться помітно вище пиляків, у *D. innoxia* – нижче пиляків; віночок часто зверху бузковий або з фіолетовим відтінком, у *D. innoxia* віночок завжди рівномірно білий) (Barclay 1959, Haegi 1976, Hammer et al. 1989, Luna Cavazos et al. 2000, Verloove 2008, Bye & Sosa 2013, Mayorov 2018). Природний ареал *D. wrightii* охоплює частину Мексики і південні штати США, а *D. innoxia* поширений південніше, в Центральній Америці (Avery et al. 1959).

HYOSCYAMUS Tourn. ex L.

- Понад 30 видів, поширених від Азорських і Канарських островів через всю Європу і Південний Сибір до Індії і Японії, переважно у Передній Азії. В Україні – два види. Як і види *Datura*, представники роду *Hyoscyamus*, містять алкалоїди (гіасціамін, атропін та ін.) і використовуються як лікарські рослини.

Hyoscyamus albus L.

- Зрідка на півдні степової частини України і, як можливо занесено, в Криму – степова частина та де-не-де на Південному березі Криму (Rubtsov 1972, Kamelin 1981), де зростає по забур'ячених місцях.

Hyoscyamus niger L. (*Hyoscyamus agrestis* Kit. ex Schult.; *Hyoscyamus bohemicus* F.W.Schmidt; *Hyoscyamus pallidus* Waldst. & Kit. ex Wild.)

- По всій Україні, досить звичайно. Рослина дуже отруйна і використовується як лікарська. Має середземноморське походження. Як відзначає О.Д. Вісюліна (Wissjulina 1960), деякі автори вважають однорічну блекоту (*Hyoscyamus agrestis* Kit. ex Schult.; *H. bohemicus* F.W.Schmidt) за самостійний вид. Проте спостереження показали, що серед заростей дворічної *H. niger* L. часто трапляються екземпляри однорічної форми без розетки листків, з тонким нерозгалуженим коренем, що є свідченням того, що ця форма розвивається з насіння дворічної форми внаслідок проростання його навесні. Що ж до *H. pallidus* Waldst. & Kit. ex Wild., який наводиться у «Флорі України» (Wissjulina 1960) як окремих вид, то він також не заслуговує на його визнання, оскільки суттєвих морфологічних відмін, зокрема у забарвленні віночка від типового *H. niger*, не виявлено.

LYCIUM L.

Понад 100 видів, поширених в помірній і субтропічній зонах земної кулі, найбільше в Південній Америці. В Україні – один вид.

*!**Lycium barbarum L.** [*Lycium barbarum* L. var. *barbarum*] (*Lycium hamilifolium* Mill.)

- Майже по всій Україні, крім високогір'я, де зростає на пустищах, схилах, обочинах доріг і як жива загорожа в населених пунктах. Здичавіла рослина, інтродукована в Європу з Центрального Китаю.

NICANDRA Adans.

Оліготипний рід, включає три види, поширених в Південній Америці. В Україні – один вид, що культивується.

*!**Nicandra physalodes (L.) Gaertn.** (*Atropa physalodes* L.)

- На більшій частині України, де культивується в садах і парках як декоративна рослина і нерідко дичавіє.

NICOTIANA L.

Близько 90 видів, поширених дико переважно в Америці (Північній, Центральній та Південній), лише кілька видів трапляються в Австралії і Південній Африці, але деякі види широко культивуються по всій земній кулі і кожен з цих видів представлений сотнями сортів. В Україні – три види, що культивуються.

*!**Nicotiana alata Link & Otto**

- По всій території України, де культивується як запашна декоративна рослина і нерідко дичавіє.

*!**Nicotiana rustica L.**

- По всій материковій частині України та в Криму; культивується під назвою махорка і зрідка дичавіє. Зокрема, як здичавіла рослина відмічена О.О. Орловим (Orlov *et al.* 2021) на узбіччі дороги в околицях с. Молчанівка Ружицького району Житомирської області Як відмічає автор, посилаючись на О.С. Роговича, в минулому *N. rustica* зрідка траплялася по смітниках у всіх губерніях Київського учбового округу, проте в наш час нових знахідок виду за межами культури в Правобережному Лісостепу не зафіксовано. Натомість відомі вказівки виду у здичавілому стані – для м. Лубни Полтавської області та Деснянсько-Старогутського Національного природного парку у Сумській області. Рослина є основною сировиною для одержання нікотину (як інсектицид) та для куріння.

*!**Nicotiana tabacum L.**

- По всій Україні, але переважно на півдні та в Криму, де культивується під назвою тютюн звичайний. Рослина використовується для одержання нікотину (для с/г, медицини, харчової промисловості), та для куріння.

PETUNIA Juss.

Близько 17 видів, поширених переважно в Південній Америці, але в культурі трапляються майже по всій земній кулі. В Україні – один вид.

*!**Petunia × atkinsiana (Sweet) D.Don ex W.H.Baxter** (*Nicotiana × atkinsiana* (Sweet) Kuntze; *Nierembergia × atkinsiana* Sweet; *Petunia × hybrida* (Hook.) Regel; *Petunia violacea* Lindl. var. *hybrida* Hook.)

- По всій Україні, де широко культивується як декоративна рослина у багатьох формах, які відрізняються за розмірами квіток і їх забарвленням, розгалуженням стебла. Вважається гібридом двох південноамериканських видів: *P. integrifolia* (Hook.) Schinz & Thell. × *P. axillaris* (Lam.) Britton, Sterns & Poggenb.

PHYSALIS L.

Близько 100 видів, поширених у Південній, Центральній і Північній (південь) Америці. В Україні – три види, що культивуються (додатковий коментар див. до роду *Alkekengi* Mill.).

**Physalis ixocarpa* Brot. ex Hornem.

- По всій Україні, але переважно на півдні, де зрідка культивується як овочева (дієтична), рідше як декоративна рослина (під назвою «рослини-ліхтарики»), місцями дичавіє і трапляється як бур'ян. Батьківщина – Мексика.

**Physalis peruviana* L.

- На півдні України, зрідка культивується як овочева рослина з-за її кисло-солодких ароматних плодів. Батьківщина – Болівія, Бразилія.

**Physalis pubescens* L.

- На півдні України, культивується як ягідна рослина з-за її солодких, з приємним ароматом, що нагадує суницю. Батьківщина – південні штати Північної Америки, Мексика, Південна Америка.

SALPIGLOSSIS Ruiz & Pav.

Оліготипний рід, включає три види, поширених в Південній Америці (Аргентина, Чилі). В Україні – один вид, що культивується.

**Salpiglossis sinuata* Ruiz ex Pav.

- Культивується в садах і парках як декоративна рослина.

SCOPOLIA Jacq.

Оліготипний рід, включає три види, поширених в Середній, Південній та Східній (півд.-зах.) Європі, на Кавказі, в Індії, Центральній Азії та Японії. В Україні – один вид.

Scopolia carniolica Jacq. (*Hyoscyamus scopolia* L.; *Scopolia hladnikiana* Fleischm. ex Nyman; *Scopolia scopolia* (L.) H.Karst.; *Scopolia tubiflora* Kreyer; *Scopolina atropoides* Schult.)

- В Закарпатті, Карпатах, Передкарпатті, Розточчі-Опіллі, Західному Лісостепу, Правобережному Лісостепу (західна частина). Рослини значно варіюють за розмірами листків та висотою стебла, що стало причиною виділення в межах виду різновидів і навіть видів. Вид уключено до Червоної книги України (Didukh 2009) як «неоцінений».

SOLANUM L.

Великий за обсягом рід, включає майже половину видового складу родини (від 1235 до 1500 видів), і є одним з найбагатшим на види родом серед покритонасінних. Поширені види роду по всій земній кулі, крім Арктики, але переважно в тропіках і субтропіках західної півкулі. На сьогодні система роду ще остаточно не розроблена і філогенія ще не повністю з'ясована. Кладистичний аналіз даних послідовностей ДНК не підтверджує монофілію багатьох внутрішньородових таксонів (підродів, секцій), на які сьогодні поділяється рід *Solanum*. В Україні рід *Solanum* представлений 11 видами, з яких три культивуються як овочеві культури, інші є бур'яновими рослинами, що зростають переважно на засмічених місцях, в посівах.

Solanum carolinense L.

- Рідкісна адвентивна рослина північноамериканського походження, зібрана в Києві лише один раз поблизу хлібзаводу (Mosyakin & Fedoronchuk 1999).

Solanum angustifolium Mill. (*Solanum cornutum* Lam.; *Solanum heterandrum* Juss.; *Solanum rostratum* L'Hér ex Dunal, 1852, non *Solanum rostratum* Dunal, 1813)

- В Лісостепу, Степу, Криму; зрідка, в посівах, садах, городах. Адвентивна рослина, яка потрапила в Європу як бур'ян (батьківщина – Північна, Центральна та Південна Америка). У визначнику рослин України (Prokudin 1987) та Чеклісті (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) наводиться під назвою *Solanum cornutum* Lam.

Solanum dulcamara L. (*Solanum depilatum* Kitag., nom illeg.; *Solanum dulcamara* L. var. *persicum* (Willd.) Dippel; *Solanum kitagawae* Schönb.-Tem. 1939, non Britton, 1913; *Solanum persicum* Willd.)

• По всій Україні, але переважно в лісових і лісостепових районах; в Криму дуже рідко (Південний берег). Синонімом *Solanum dulcamara* L. є *Solanum depilatum* Kitag. (наводиться А.І. Поярковою (Роjarкова 1981) для східної частини Причорномор'я), оскільки суттєвих відмін у формі та розмірах листків, їх опушенні, розмірах і формі віночка квітки та ягоди між цими видами не виявлено. Синонімом є також *Solanum kitagawae* Schönb.-Tem., наведений у минулому виданні чекліста (Mosyakin & Fedoronchuk 1999).

Solanum heterodoxum Dunal

• В Лісостепу і Степу, рідко. Адвентивний бур'ян, занесений з Північної Америки (Мексика).

***Solanum lycopersicum** L. (*Lycopersicon esculentum* Mill., nom. cons.; *Lycopersicum lycopersicum* (L.) H.Karst., nom. utique rej.)

• Широко культивується по всій Україні в багатьох сортах, які відрізняються формою і забарвленням плодів, часом досягання тощо. Вперше вид описаний К. Ліннеєм в роді *Solanum* L. (1753, Sp. Pl., ed. 1: 225). Філіп Міллер виділив його в окремий рід, назвавши *Lycopersicon esculentum* Mill. (1768, Gard. Dict., ed. VIII, № 2). Ця назва стала широко використовуватися, але порушувала правила назв рослин, оскільки видова назва Ліннея «*lycopersicum*» мала пріоритет. Карстен запропонував нову назву *Lycopersicon lycopersicum* (L.) H.Karst. (1886, III. Repert. Pharm.-Med. Bot.: 966), однак вона не використовується, тому що порушує Міжнародний кодекс номенклатури (International 2016), який забороняє використання тавтономів в ботанічній номенклатурі. виправлена назва *Lycopersicon lycopersicum* (Nicolson 1975) є технічно допустимою, тому що назва роду Міллера і назва виду Ліннея відрізняються в точному написанні. Але, оскільки назва *Lycopersicon esculentum* стала дуже широко вживаною, тому вона в 1983 році була офіційно внесена в список помен conservandum і нині може використовуватися як назва в класифікаціях, які не відносять помідор до роду *Solanum*. Пізнішими генетичними дослідженнями була показана правомірність включення помідора Ліннеєм в рід *Solanum*, що зробило *Solanum lycopersicum* правильною назвою. Тому обидві назви, імовірно, ще будуть тривалий час використовуватися. Слід при цьому відзначити що двома основними причинами розділення родів *Lycopersicon* і *Solanum* є структура листка (листки томатів помітно відрізняються від листків будь якого виду *Solanum*) і біохімія (багато алкалоїдів, спільних для інших видів *Solanum*, явно відсутні в томаті). З іншого боку, гібриди помідора і картоплі, які експериментально створені шляхом соматичної гібридизації є частково фертильними (Jacobsen et al. 1994), що свідчить про споріднений зв'язок між цими родами (видами).

***Solanum melongena** L. (*Solanum esculentum* Dunal, 1814, non Neck, 1768 (non validly publ.))

• Майже по всій Україні (включно з Кримом), де широко культивується як цінна овочева рослина у декількох сортах під назвою «синій баклажан». Походить з тропічних районів Південно-Східної Азії.

Solanum nigrum L. (*Solanum besserianum* Weinm., non validly publ.; *Solanum chlorocarpum* Schur, non validly publ.; *Solanum chlorocarpum* Spenn.; *Solanum decipiens* Opiz; *Solanum flavescens* Andr. 1862, non Dunal 1814; *Solanum judaicum* (L.) Besser; *Solanum nigrum* L. subsp. *schultesii* (Opiz) Wessely; *Solanum nigrum* L. subsp. *viscosum* Lonacz. ex Wissjul.; *Solanum nigrum* L. var. *chlorocarpum* (Spenn.) Schur; *Solanum nigrum* L. var. *judaicum* L.; *Solanum nigrum* L. var. *viscosum* Lonatschew. ex Wissjul.; *Solanum nigrum* L. var. *vulgatum* Dunal, nom. illeg.; *Solanum nigrum* L. var. *vulgatum* L.; *Solanum schultesii* Opiz)

• По всій Україні, як бур'ян.

***Solanum retroflexum** Dunal (*S. burnbankii* Bitter; *S. nigrum* auct. non L.)

• Культивується, дуже рідко (Одеська область). Від морфологічно подібних видів *Solanum nigrum* L. та *Solanum villosum* Mill. відрізняється ромбічними листками, довшими чашолистками, а від *S. villosum* – ще також чорними плодами, квітконіжками, що залишаються після опадання плодів, наявністю жовтуватого при основі зірчастого віночка та довшими (порівняно з пиляками), нитками тичинок. Ендемічний вид півдня Африки, звідки рослина спочатку була завезена до Австралії, пізніше до Північної Америки, а нині широко культивується у багатьох країнах світу під назвою «сонячна ягода» (санберрі, англ.). Ягоди використовують у сирому вигляді і для приготування варення.

Solanum rostratum Dunal (*Solanum cornutum* Dunal, 1852 (non validly publ.), non *Solanum cornutum* Lam., 1779; *Solanum heterandrum* Pursh, nom. illeg.; *Solanum heterodoxum* Andrieux ex Dunal, 1852 (non validly publ.), non *Solanum heterodoxum* Dunal, 1813)

- В Правобережному Лісостепу, Донецькому Лісостепу, Правобережному та Лівобережному Злаково-Лучному Степу, Правобережному Злаковому Степу, де зростає в посівах як бур'ян. В літературі (Prokudin 1987, Pojarkova 1981, Mosyakin & Fedoronchuk 1999) помилково наводиться як *Solanum cornutum* Lam., що нині вважається синонімом *Solanum angustifolium* Mill.

Solanum sisymbriifolium Lam.

- В Лівобережному Лісостепу (в посівах), рідко. Адвентивний бур'ян, що потрапив з Південної Америки.

***Solanum tuberosum** L. (*Lycopersicon tuberosum* (L.) Mill.)

- По всій Україні, вирощується на полях і городах у багатьох сортах як цінна овочева культура. Походить з Південної Америки.

Solanum villosum Mill. (*Solanum alatum* auct. fl. ucr. et ross., non Moench, nom. et typ. cons. prop.; *Solanum humile* Bernh. ex Willd., 1809, nom. illeg., non Lam., 1794; *Solanum luteum* Mill.; *Solanum miniatum* Bernh. ex Willd.; *Solanum miniatum* Bernh. ex Willd. β *glabriusculum* Zelenetz.; *Solanum nigrum* L. subsp. *alatum* (Moench) Dostál; *Solanum nigrum* L. subsp. *humile* (Bernh. ex Willd.) Marcell; *Solanum nigrum* L. subsp. *luteum* Haekes & Edmonds; *Solanum nigrum* L. var. *humile* (Bernh. ex Willd.) Fr.; *Solanum nigrum* L. var. *miniatum* (Bernh. ex Willd.) Mert. & Koch; *Solanum nigrum* L. var. *villosum* L.; *Solanum nigrum* L. β *villosum* Willd., nom. illeg.; *Solanum rubrum* L., nom. rej.; *Solanum villosum* (L.) Willd., nom. illeg.; *Solanum villosum* Mill. subsp. *miniatum* (Bernh. ex Willd.) J.M.Edmonds; *Solanum villosum* Mill. subsp. *puniceum* Edmonds; *Solanum zelenetzki* Pojark.)

- В Лісостепу, Степу, зрідка та в Криму (Південний берег, рідше – в передгір'ї, на Керченському і Тарханкутському півостровах), де зростає на засмічених місцях. У вітчизняних джерелах вид наводився під багатьма назвами. Крім *Solanum villosum* Mill., він цитувався також як *Solanum alatum* Moench, у якого зрілі ягоди насправді не червоного, а темносинього кольору (природний ареал виду в Північній Америці). Синонімом *Solanum villosum* є *Solanum zelenetzki* Pojark. (наводився для Криму), у якого, за описом, ягода жовтогаряча, але такий же колір ягід і у типового *S. villosum*, у якого забарвлення може варіювати від яскраво-червоного до жовтогарячого. Синонімами є також відомі в Україні *Solanum humile* Bernh. ex Willd., назва якого є незаконною (nom. illeg.), та *Solanum luteum* Mill.

Подяки

Автор висловлює щирю подяку чл.-кор. НАН України С.Л. Мосякіну за консультації та цінні поради при написанні статті, а також Рецензентці за скуппульозно вчитаний текст, люб'язно надані додаткові літературні джерела, слухні зауваження і рекомендації.

REFERENCES

- Aistova, E.V. & Leusova, N.Yu. (2015). The genus *Cuscuta* L. in East Asia. *Willdenowia* **18**(2): 111–128. <https://doi.org/10.14258/turczaniniwias.18.2.12> (in Russian)
- Alkekengi officinarum – Species Page – NYFA: New York Flora Atlas. newyork.plantatlas.usf.edu. Retrieved 18 August 2022.
- Andrienko, T.L., Blum, O.B., Vasser, S.P. et al. (1985). *Priroda Ukrainiskoi SSR. Rastitelnyi mir.* / Kiev: Nakova dumka, 208 p. (in Russian)
- Angiosperm Phylogeny Group (APG) (1998). An ordinal classification for the families of flowering plants. *Annals of the Missouri Botanical Garden* **85**: 531–553.
- Angiosperm Phylogeny Group II (APG II) (2003). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG II. *Botanical Journal of the Linnean Society* **141**: 399–436.
- Angiosperm Phylogeny Group III (APG III) (2009). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG III. *Botanical Journal of the Linnean Society* **161**: 105–121.

- Angiosperm Phylogeny Group IV (2016). An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG IV. *Botanical Journal of the Linnean Society* **181**(1): 1–20. <https://doi.org/10.1111/boj.12385>
- Antosyak, T.M., Kosurak, A.V. & Hleb, R.Yu. (2019). Finds of plants and mushrooms listed in the Red Book of Ukraine on the territory of the Carpathian Biosphere Reserve. In: Findings of plants and fungi of the Red Book and the Berne Convention (Resolution 6). vol. 1. Sci. ed. A.A. Kuzemko. Kyiv – Chernivtsi: Druk Art: 9–13. (in Ukrainian)
- Appelquist, W.L. (2012). Report of the nomenclature committee for vascular plants: 64. *Taxon* **61**(5): 1112. <https://doi.org/10.1002/tax.12871>
- Austin, D.F. (1973). The American Erycibeae (Convolvulaceae): Capitalize Maripa, Dicranostyles, and Lysiostyles I. Systematics. *Annals of the Missouri Botanical Garden* **60**(2): 306–412. <https://doi.org/10.2307/2395089>
- Avery, A.G., Satina, S. & Rietsema, J. (1959). Blakeslee: the genus *Datura*. New York: Ronald Press Co. 289 p.
- Barclay, A.S. (1959). New considerations in an old genus: *Datura*. *Botanical Museum Leaflets*, Harvard University **18**: 245–272.
- Beilin, I.G. (1968). *Cvetkovye poluparazity i parazity [Flowering semiparasites and parasites]*. Moscow: Nauka. 118 p. (in Russian)
- Boiko, G.V. & Kolomiychuk, V.P. (2015). Additions to the flora of the northern coast of the Sea of Azov. *Ukrainian Botanical Journal* **72**(4): 340–343. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj72.04.340> (in Ukrainian)
- Borysova, A.H. (1960). *Crassulaceae* DC. In: Wulf E.V. (ed.) *Flora Kryma*, vol. **7**, fasc. 2. Mosqua: Selkshosih: 4–9. (in Russian)
- Britton, N.L. & Brown, A. (1913). *Physalis L. An Illustrated Flora of the Northern United States, Canada and the British possessions*. 2nd ed., vol. **3**. C. Scribner's sons, New York: 155–156.
- Buzunko, P.A. (2019). Findings of plants of the Red Book of Ukraine in the Shchorsko-Semenivskoe geobotanical region. In: Findings of plants and fungi of the Red Book and the Berne Convention (Resolution 6). vol. 1. Sci. ed. A.A. Kuzemko. Kyiv – Chernivtsi: Druk Art: 89–93. (in Ukrainian)
- Buzunko, P.A. & Danko, H.V. (2023). Finds of plants from the list of regionally rare species of Chernihiv and Sumy regions. In: Records of rare species of biota of Ukraine: vol. **2** (Series «Conservation Biology in Ukraine»). – Kyiv; Chernivtsi: Druk Art: 88–93. (in Ukraine)
- Byalt, V.V. (2001). *Crassulaceae* J.St.-Hil. In: *Flora Europae Orientalis*, vol. **10**. Red. N.N. Tzvelev. Petropoli: Mir i Semia, Academia Chemicco-Pharmaceutica Petropolitana MMI: 250–285. (in Russian)
- Byalt, V.V. (2012). *Crassulaceae* DC. In: *Conspectus florae Europae Orientalis*, vol. **1**. Red. N.N. Tzvelev. Petropoli-Mosqua: Consociatio editionum scientificarum KMK: 500–514. (in Russian)
- Bye, R. & Sosa, V. (2013). Molecular phylogeny of the jimsonweed genus *Datura* (*Solanaceae*). *Systematic Botany* **38**(3): 818–829. <https://doi.org/10.1600/036364413X670278>
- Cinelli, M.A & Jones, A.D. (2021). Alkaloids of the Genus *Datura*: review of a rich resource for natural product discovery. *Molecules* **26**(9): 2629. <https://doi.org/10.3390/molecules26092629>
- Chopyk, V.I. (1969). Floristic zoning of the Ukrainian Carpatians. *Ukrainian Botanical Journal* **26**(4): 3–15. (in Ukrainian)
- Cocucci, A.A. (1999). Evolutionary radiation in neotropical Solanaceae. In: M. Nee, D.E. Symon, R.N. Lester and J.P. Jessop (eds.) *Solanaceae IV: Advances in Biology and Utilization*. Royal Botanic Gardens, Kew, UK: 9–22.
- Costea, M. & Tardif, F.J. (2006). The biology of Canadian weeds. 133. *Cuscuta campestris* Yuncker, *C. gronovii* Willd. ex Scjult., *C. umbrosa* Beyr. ex Hook, *C. epithimum* (L.) L. and *C. epilinum* Weihe. *Canadian Journal of Plant Science* **86**(1): 293–316. <https://doi.org/10.4141/P04-077>
- Cronquist, A. (1981). *An integrated system of classification of flowering plants*. New York: Columbia University Press. 1262 p. <https://archive.org/details/integratedsystem0000cron>
- Cronquist, A. (1988). *The evolution and classification of flowering plants*. Bronx: The New York Botanical Garden.
- Dahlgren, R. (1983). General Aspects of Angiosperm Evolution and Macrosystematics. *Nordic Journal of Botany* **3**: 119–149.
- Davydov, D.A. (2021). An update to the species list of vascular plants of the spontaneous flora of the Left Bank Forest-Steppe of Ukraine. *Ukrainian Botanical Journal* **78**(1): 23–31. (in Ukrainian)
- Deng, Jia-bin, Drew, B.T., Mavrodiev, E.V., Gitzendanner, M.A., Soltis, P.S. & Soltis, D. E. (2015). Phylogeny, divergence times, and historical biogeography of the angiosperm family Saxifragaceae. *Molecular Phylogenetics and Evolution* **83**: 86–98. <https://doi.org/10.1016/j.ympev.2014.11.011>
- Didukh, Ya.P. (2009). (ed.). Red data book of Ukraine. Plant kingdom. Kyiv: Globalkonsalting. 912 p. (in Ukrainian)
- Dumortier, B.C. (1829). *Analyse des familles des plantes avec l'indication des principaux genres. Quis'y rattachent*. Paris: Tournay, 125 p.

- Fedoronchuk, M.M. (2022a). Ukrainian flora checklist. 1: family *Lamiaceae* (Lamiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18**(1): 5–27. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-1-1> (in Ukrainian)
- Fedoronchuk, M.M. (2022b). Ukrainian flora checklist. 2: family *Fabaceae* (Fabales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18**(2): 97–138. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-2-1> (in Ukrainian)
- Fedoronchuk, M.M. (2022c). Ukrainian flora checklist. 3: family *Apiaceae* (= *Umbelliferae*) and *Araliaceae* (Apiales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18** (3): 203–221. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-3-1> (in Ukrainian)
- Fedoronchuk, M.M. (2022d). Ukrainian flora checklist. 4: family *Rosaceae* (Rosales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **18**(4): 305–349. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2022-18-4-1> (in Ukrainian)
- Fedoronchuk, M.M. (2023). Ukrainian flora checklist. 5: family *Caryophyllaceae* (Caryophyllales, Angiosperms). *Chornomorski Botanical Journal* **19**(1): 5–57. <https://doi.org/10.32999/ksu1990-553X/2023-19-1-1> (in Ukrainian)
- Fodor, S.S. (1974). *Flora Zakarpattya*. Lviv: Vyscha shkola, vydavnytstvo pry Lvivskomu derzh. Universyteti. 208 p. (in Ukrainian)
- Ganaie, M.M., Raja, V., Reshi, Z.A. & Verma, V. (2018). Family *Solanaceae*: Taxonomy and modern trends. *Annals of Plant Sciences* **7**(9): 2403–2414. <https://doi.org/10.21746/aps.2018.7.9.1>
- García, M.A., Costea, M., Kuzmina, M., & Stefanović, S. (2014). Phylogeny, character evolution, and biogeography of *Cuscuta* (dodders; Convolvulaceae) inferred from coding plastid and nuclear sequences. *American Journal of Botany* **101**(4): 670–690. <https://doi.org/10.3732/ajb.1300449>
- Gontcharova, S.B. & Gontcharov, A.A. (2007). Molecular Phylogenetics of *Crassulaceae*. *Genes, Genomes and Genomics* **1**(1): 40–46.
- Haegi, L. (1976). Taxonomic account of *Datura* L. in Australia with a note on *Brugmansia* Pers. *Australian Journal of Botany* **24**(3): 415–435. <https://doi.org/10.1071/BT9760415>
- Hammer, K., Romeike, A. & Tittel, C. (1989). Vorarbeiten zur monographischen Darstellung von Wildpflanzensortimenten: *Datura* L. sections *Dutra* Bernh., *Ceratocalis* Bernh. et *Datura*. *Die Kulturpflanze* **31**(1): 13–75.
- Hart, H. (1997). Diversity within Mediterranean *Crassulaceae*. *Lagascalia* **1**(2): 93–100.
- Hrintal, A.R. (1996). *Haloragaceae* R.Br. In: *Flora Europae Orientalis*, vol. **9**. Red. N.N. Tzvelev. Petropoli: Mir i Semia, Academia Chemico-Pharmaceutica Petropolitana MMI: 322–324. (in Russian)
- Hutchinson, J. (1973). *The families of flowering plants, arranged according to a new system based on their probable phylogeny. 2 vols (3rd ed.)*. Oxford University Press. 968 p.
- Heluta, V.P. (1989). *Flora gribov Ukrainy. Muchnistorosyanye griby*. Kiev: Naukova dumka. 256 p. (in Russian)
- International Code of Nomenclature for algae, fungi, and plants. International Association for Plant Taxonomy. Retrieved 14 September 2016. <https://www.iapt-taxon.org/nomen/main.php>
- Jacobsen, E., Daniel, M.K., Bergervoet-van Deelen, J.E.M., Huigen, D.J. & Ramanna, M.S. (1994). The first and second backcross progeny of the intergeneric fusion hybrids of potato and tomato after crossing with potato. *Theoretical and Applied Genetics* **88**(2): 181–186. <https://doi.org/10.1007/BF00225895>
- Jurechko, R.Ju. (2019). Findings of rare species of plants within the boundaries of Lviv and Ternopil regions. In: Findings of plants and fungi of the Red Book and the Berne Convention (Resolution 6). vol. 1. Sci. ed. A. A. Kuzemko. Kyiv – Chernivtsi: Druk Art: 459–468. (in Ukrainian)
- Kaczorowski, R.L., Gardener, M.C. & Holtsford, T.P. (2005). Nectar traits in *Nicotiana* section *Alatae* (Solanaceae) in relation to floral traits, pollinators and mating system. *American Journal of Botany* **92**(8): 1270–1283. <https://doi.org/10.3732/ajb.92.8.1270>
- Kamelin, R.V. (1981). *Cuscutaceae*. In: *Flora evropejskoj chasti SSSR [Flora of the European part of the USSR]*. Ed. By An.A. Fedorov, R.V. Kamelin. Leningrad: Nauka 5: 103–110. (in Russian)
- Knapp, S., Barboza, G.E., Bohs, L. & Särkinen, T. (2019). A revision of the Moreloid Clade of *Solanum* L. (Solanaceae) in North and Central America and the Caribbean. *PhytoKeys* **123**: 1–144. <https://doi.org/10.3897/phytokeys.123.31738>
- Korkh, Ju.O. & Shukalovych, O.V. (2023). Findings of plants listed in the Red Book of Ukraine, on the territory of Pryphyat-Stokhid NPP. In: Records of rare species of biota of Ukraine: vol. **2** (Series «Conservation Biology in Ukraine»). Kyiv – Chernivtsi: Druk Art: 160–162. (in Ukrainian)
- Kuzemko, A.A., Burlaka, M.D., Sadohurska, S.S., Pashkevych, N.A., Lavrinenko, K.V., Prylutskyi, O.V., Danko, G.K., Vasylyuk, O.K. & Parkhomenko, V.V. (eds.) (2023). *Records of rare species of biota of Ukraine* (Series «Conservation Biology in Ukraine»). Vol. **2**. – Kyiv; Chernivtsi: Druk Art, 352 pp. (in Ukrainian)
- Luna Cavazos, M., Jiao, M. & Bye, R. (2000). Phenetic analysis of *Datura* section *Datura* (Solanaceae) in Mexico. *Botanical Journal of the Linnean Society* **133**(4): 493–507. <https://doi.org/10.1006/bojl.2000.0337>

- Mayorov, S.R. (2018). *Datura wrightii* Regel (*Solanaceae*) – a new alien species for the flora of Russia. *Trudy Karelskoho nauchnogo tsentra RAN* **8**: 154–155. <https://doi.org/10.17076/bg730> (in Russian)
- Morgan, D.R. & Soltis, D.E. (1993). Phylogenetic relationships among members of Saxifragaceae sensu lato based on rbcL sequence data. *Annals of the Missouri Botanical Garden* **80**(3): 631–660. <https://doi.org/10.2307/2399851>
- Moskalenko, G.P. (2004). Poviliki (Dodder). *Zashhita i Karantin Rastenij (Plant Protection and Quarantine)* **2**: 48–51. (in Russian)
- Mosyakin, S.L. (2013). Families and orders of Angiosperms of the flora of Ukraine: a pragmatic classification and placement in the phylogenetic system. *Ukrainian Botanical Journal* **70**(3): 289–307. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj70.03.289> (in Ukrainian)
- Mosyakin, S.L. & Fedoronchuk, M.M. (1999). *Vascular plants of Ukraine. A nomenclatural checklist*, Kiev, xxiii + 345 p. <http://dx.doi.org/10.13140/2.1.2985.0409>
- Mosyakin, S.L. & Mosyakin, A.S. (2021). Lockdown botany 2020: some noteworthy records of alien plants in Kyiv City and Kyiv Region. *Ukrainian Botanical Journal* **78**(2): 96–111. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj78.02.096>
- Muñoz-Rodríguez, P., Carruthers, T., Wood, J.R.I., Williams, B.R.M., Weitemier, K., Kronmiller, B., Goodwin, Z., Sumadijaya, A., Anglin, N., Filer, D., Harris, D., Rausher, M.D., Kelly, S., Liston, A. & Scotland, R.W. (2019). A taxonomic monograph of *Ipomoea* integrated across phylogenetic scales. *Nature Plants* **5**: 1136–1144. <https://doi.org/10.1038/s41477-019-0535-4>
- Nicolson, D. H. (1975). Paratautonyms, a comment on Proposal 146. *Taxon* **24**(2/3): 389–390. <http://www.jstor.org/page/info/about/policies/terms.jsp>
- Olmstead, R.G., Bohs, L., Migid, H.A., Santiago-Valentin, E., Garcia, V.F. & Collier, S.M. (2008). A molecular phylogeny of the *Solanaceae*. *Taxon* **57**(4): 1159–1181. <https://doi.org/10.1002/tax.574010>
- Olmstead, R.G. & Palmer, J.D. (1992). A chloroplast DNA phylogeny of the *Solanaceae*: subfamilial relationships and character evolution. *Annals of the Missouri Botanical Garden* **79**(2): 346–360. <https://doi.org/10.2307/2399773>
- Olmstead, R.G., Sweere, J.A. & Wolfe, K.H. (1993). Ninety extra nucleotides in *ndhF* gene of tobacco chloroplast DNA; a summary of revisions to the 1986 genome sequence. *Plant Molecular Biology* **22**(6): 1191–1193. <https://doi.org/10.1007/BF00028992>
- Onyshchenko, V.A., Mosyakin, S.L., Korotchenko, I.A., Danylyk, I.M., Burlaka, M.D., Fedoronchuk, M.M., Chorney, I.I., Kish, R.Ya., Olshanskyi, I.H., Shiyan, N.M., Zhygalova, S.L., Tymchenko, I.A., Kolomyichuk, V.P., Novikov, A.V., Boiko, G.V., Shevera, M.V. & Protopopova, V.V. (2022). *IUCN Red List categories of vascular plant species of the Ukrainian flora*. Ed. V.A. Onyshchenko, Kyiv: FOP Hulieva V.M. 198 p.
- Orlov, O.O., Shynder, O.I., Vorobjov, E.O. & Gryb, O.V. (2022). New floristic finds in the Forest-Steppe part of Zhytomyr Region. *Ukrainian Botanical Journal* **79**(1): 6–26. <https://doi.org/10.15407/ukrbotj79.01.006> (in Ukrainian)
- Panchenko, S.M. (2019). Finds of plants of the Red Book of Ukraine in the north-east of Ukrain. In: Findings of plants and fungi of the Red Book and the Berne Convention (Resolution 6), vol. 1. Sci. ed. A.A. Kuzemko. Kyiv – Chernivtsi: Druk Art: 301–305. (in Ukrainian)
- Panchenko, S.M. (2023). *Findings of plants included in the Red Book of Ukraine and regionally rare in the Sumy region*. In: Kuzemko, A.A., Burlaka, M.D., Sadohurska, S.S., Pashkevych, N.A., Lavrinenko, K.V., Prylutskyi, O.V., Danko, G.K., Vasylyuk, O.K. & Parkhomenko, V.V. (eds.) Records of rare species of biota of Ukraine: vol. 2 (Series «Conservation Biology in Ukraine»). Kyiv – Chernivtsi: Druk Art: 225–242. (in Ukrainian)
- Plant database entry for Chinese Lantern (*Alkekengi officinarum*) with 35 images, 2 comments, and 26 data details. garden.org. Retrieved 18 August 2022.
- Pojarkova, A.I. (1981). *Solanaceae* Juss. In: *Flora Europae Orientalis*, vol. 5. Red. An.A. Fedorov. Leningrad: Nauka: 179–201. (in Russian)
- POWO (2022). *Plants of the World Online*. Facilitated by the Royal Botanic Gardens, Kew. <http://www.plantsoftheworldonline.org> (Accessed 15 June 2022 and 11 August 2022; 27 July 2022 and 4 October 2022).
- Prokudin, Ju.N. (ed.) (1987). *Opregelitel vyschykh rastenyi Ukrainy*. (1987). Kiev: Naukova Dumka, 547 p. (in Russian)
- Raguso, R.A., Henzel, C., Buchmann, S.L. & Nabhan, G.P. (2003). Trumpet flowers of the Sonoran Desert: Floral biology of *Peniocereus* cacti and sacred *Datura*. *International Journal of Plant Sciences* **164**(6): 877–892. <https://doi.org/10.1086/378539>
- Reveal, J.L. (2012). An outline of a classification scheme for extant flowering plants. *Phytoneuron* **12–37**: 1–221.
- Rhui-Cheng Fang & Staples, G. (1995). *Convolvulaceae*. In: *Flora of China*. **16**: 271–325.
- Roberty, G. (1952). Genera Convolvulacearum. *Candollea* **14**: 11–60.
- Roberty, G. (1964). Les genres des Convolvulacées (esquisse). *Boissiera* **10**: 129–156.
- Rubtsov, N.I. (ed.) (1972). *Opregelitel vyschykh rastenyi Kryma*. (1972). Leningrad: Nauka, 550 p. (in Russian)

- Särkinen, T., Poczai, P., Barboza, G.E., van der Weerden, G. M., Baden, M. & Knapp, S. (2018). A revision of the Old World Black Nightshades (Morelloid clade of *Solanum* L., Solanaceae). *PhytoKeys* **106**(29): 1–223. <https://doi.org/10.3897/phytokeys.106.21991>
- Sazima, M., Buzato, S. & Sazima, I. (2003). *Dyssochroma viridiflorum* (Solanaceae): A reproductively bat-dependent epiphyte from the Atlantic rainforest in Brazil. *Annals of Botany* **92**(5): 725–730. <https://doi.org/10.1093/aob/mcg190>
- Seregin, A.P. (2006). Novelties of Crimean flora. *Bulletin de la Société impériale des naturalistes de Moscou. Otdel biolog.* **111**(6): 79–80. (in Russian)
- Seregin, A.P. (2008). Contribution to the vascular flora of the Sevastopol area (the Crimea): a checklist and new records. *Flora Mediterranea* **18**: 171–246.
- Simões, A.R., Eserman-Campbell, L., Zuntini, A.R., Chatrou, L.W., Utteridge, T.M.A., Maurin, O., Rokni, S., Roy, S., Forest, F., Baker, W.J. & Stefanović, S. (2022). A Bird's Eye View of the Systematics of Convolvulaceae: Novel Insights From Nuclear Genomic Data. *Frontiers in Plant Science, Sec. Plant Systematics and Evolution* **13**: 889988. <https://doi.org/10.3389/fpls.2022.889988>
- Schulze-Menz, G.K. (1964). *Saxifragaceae*. In: Melchior H., Werdermann E. (eds.). *A. Engler's Syllabus der Pflanzenfamilien: mit besonderer Berücksichtigung der Nutzpflanzen nebst einer Übersicht über die Florenreiche und Florengebiete der Erde. (2 vols.) (12th ed.)*. Berlin: Gebrüder Borntraeger Verlag: 201–206.
- Shynder, O.I., Lavrinenko, K.V. & Shyryaeva, D.V. (2023). Findings of rare plants in the southern part of the r. Synyuha pool. In: Records of rare species of biota of Ukraine: vol. **2** (Series «Conservation Biology in Ukraine»). Kyiv; Chernivtsi: Druk Art: 293–298. (in Ukraine)
- Siplivinsky, V.N. (1976). Generis *Saxifraga* L. species florum URSS e sectione *Micranthes* (Haw.) D.Don. *Novitates systematicae plantarum vascularium* **13**: 134–152. (in Russian)
- Staples, G.W. & Brummitt, R.K. (2007). Convolvulaceae. In: Flowering Plants of the World, eds V.H. Heywood, R.K. Brummitt, A. Culham & O. Seberg (Richmond Hill: Firefly Books): 108–110.
- Stefanović, S., Austin, D.F. & Olmstead, R.G. (2003). Classification of Convolvulaceae: a phylogenetic approach. *Systematic Botany* **28**(4): 791–806.
- Stefanović, S., Krueger, L. & Olmstead, R.G. (2002). Monophyly of the Convolvulaceae and circumscription of their major lineages based on DNA sequences of multiple chloroplast loci. *American Journal of Botany* **89**(9): 1510–1522. <https://doi.org/10.3732/ajb.89.9.1510>
- Stefanović, S. & Olmstead, R.G. (2004). Testing the Phylogenetic Position of a Parasitic Plant (*Cuscuta*, Convolvulaceae, Asteridae): bayesian Inference and the Parametric Bootstrap on Data Drawn from Three Genomes. *Systematic Biology* **53**(3): 384–399. <https://doi.org/10.1080/10635150490445896>
- Symon, D. & Haegi, L.A.R. (1991). *Datura* (Solanaceae) is a New World genus. In: Hawkes J.G., Lester R.N., Nee M., Estrada N. (eds.). *Solanaceae III: taxonomy, chemistry, evolution*. London: Academic Press: 197–210.
- Takhtajan, A. (1980). Outline of the classification of flowering plants (Magnoliophyta). *Botanical Review* **46**(3): 225–359. <https://doi.org/10.1007/BF02861558>
- Takhtajan, A. (1987). *Sistema Magnoliifitov (Systema Magnoliophytorum)*. Leningrad: Nauka. 439 p. (in Russian)
- Takhtajan, A. (1997). *Diversity and classification of flowering plants*. New York, NY: Columbia University Press.
- Thorne, R.F. (1992). Classification and geography of flowering plants. *Botanical Review* **58**(3): 225–348. <https://doi.org/10.1007/BF02858611>
- Turova, A.D. & Sapozhnikova, E.H. (1984). Medicinal plants of the USSR and their application. M.: Medicina: 68–304. (in Russian)
- Verloove, F. (2008). *Datura wrightii* (Solanaceae), a neglected xenophyte, new to Spain. *Bouteloua* **4**: 37–40.
- Wang, R. (2014). A new combination in *Alkekengi* (Solanaceae) for the Flora of China. *Phytotaxa* **178**(1): 10. <https://doi.org/10.11646/phytotaxa.178.1.9>
- Williams, B.R., Mitchell, T.C., Wood, J.R.I., Harris, D.J., Scotland, R.W. & Carine, M.A. (2014). Integrating DNA barcode data in a monographic study of *Convolvulus*. *Taxon* **63**: 1287–1306. <https://doi.org/10.12705/636.9>
- Wissjulina, O.D. (1957). *Convolvulaceae* Juss. In: *Flora URSS*, vol. 8. Kyiv: Vydavnytstvo AN Ukrainskoi RSR: 287–322. (in Ukrainian)
- Wissjulina, O.D. (1960). *Solanaceae* Benth. et Hook. In: *Flora URSS*, vol. 9. Kyiv: Vydavnytstvo AN Ukrainskoi RSR: 364–404. (in Ukrainian)
- Whitson, M. (2011). Proposal to conserve the name *Physalis* (Solanaceae) with a conserved type. *Taxon* **60**(2): 608–609.
- Whitson, M. & Manos, P.S. (2005). Untangling *Physalis* (Solanaceae) from the physaloids: A two-gene phylogeny of the physalinae. *Systematic Botany* **30**(1): 216–230. <https://doi.org/10.1600/0363644053661841>
- Wood, J.R.I., Williams, B.R.M., Mitchell, T.C., Carine, M.A., Harris, D.J. & Scotland, R.W. (2015). A foundation monograph of *Convolvulus* (Convolvulaceae). *PhytoKeys* **51**(51): 1–282. <https://doi.org/10.3897/phytokeys.51.7104>
- Yena, A.V. (2012). *Spontaneous flora of the Crimean Peninsula*. Simferopol: N. Orianda Publ. 232 p. (in Russian)

РЕЗЮМЕ

Федорончук М.М. (2023). Чекліст флори України. 6: Родини *Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae*, *Saxifragaceae* (Saxifragales, Angiosperms) та *Convolvulaceae* (incl. *Cuscutaceae*), *Solanaceae* (Solanales, Angiosperms). *Чорноморський ботанічний журнал* 19(2): 141–168 doi: 10.32999/ksu1990-553X/2023-19-2-1

У флорі України порядок Saxifragales (incl. *Crassulales*, *Grossulariales*, *Haloragales*) представлений чотирма родинami: *Crassulaceae*, *Grossulariaceae*, *Haloragaceae* та *Saxifragaceae*. Найчисельнішими за кількістю видів (природних та інтродукованих) є *Crassulaceae* (48 видів) та *Saxifragaceae* (24). Родину *Crassulaceae* репрезентують 10 родів: *Crassula* (*Tillaea*) – 2 види, *Echeveria* (1), *Graptopetalum* (1), *Hylotelephium* (8), *Kalanchoë* (1), *Petrosedum* (3), *Phedimus* (5), *Rhodiola* (1), *Sedum* L. (incl. *Macrosepalum*) – 18 та *Sempervivum* L. (incl. *Jovibarba*) – 8 видів. У складі родини *Saxifragaceae* – 6 родів: *Astilbe* (1 вид), *Bergenia* (1), *Chrysosplenium* (2), *Heuchera* (1), *Micranthes* (2), *Saxifraga* (17). Менш чисельні родини – *Grossulariaceae* та *Haloragaceae* представлені по одному роду: *Ribes* (incl. *Grossularia*) – 9 видів та *Myriophyllum* (3 види), відповідно. Порядок Solanales включає родини *Convolvulaceae* (incl. *Cuscutaceae*) та *Solanaceae*. Родина *Convolvulaceae* (з включенням до неї видів *Cuscutaceae*), представлена чотирма родами (*Calystegia*, *Convolvulus*, *Cuscuta*, *Ipomoea*) та 32 видами і внутрішньовидовими таксонами, багато з яких є бур'яновими, паразитними, частково – декоративними рослинами. Родина *Solanaceae* представлена 14 родами та 32 видами, з яких частина культивується. В порівнянні з попереднім виданням чеклісту (Mosyakin & Fedoronchuk 1999) відбулися зміни у видовому складі та їх номенклатурі у родах *Calystegia*, *Convolvulus*, *Cuscuta*, *Physalis*, *Solanum*. Частина видів зазнала змін таксономічного рангу (зведені до підвидів або різновидів) чи переведені в синоніми; деякі є новими або раніше не наводились у відповідних зведеннях (*Convolvulus calvertii* subsp. *ruprechtii*, *Cuscuta planiflora*, *Ipomoea batatas*, *Solanum retroflexum* Dunal). Номенклатурних змін зазнав рід *Physalis*, з якого, на основі недавно проведених молекулярно-філогенетичних досліджень, було виділено монотипний рід *Alkekengi* (з номенклатурним типом *Alkekengi officinarum* (\equiv *Physalis alkekengi*)).

Ключові слова: анований список, чекліст, поширення, флора, Україна, *Crassula*, *Hylotelephium*, *Petrosedum*, *Sedum*, *Sempervivum*, *Saxifraga*, *Chrysosplenium*, *Calystegia*, *Convolvulus*, *Cuscuta*, *Atropa*, *Datura*, *Solanum*.